

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

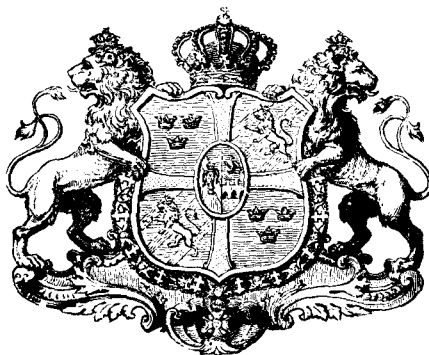
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1896.

STOCKHOLM, 1898.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

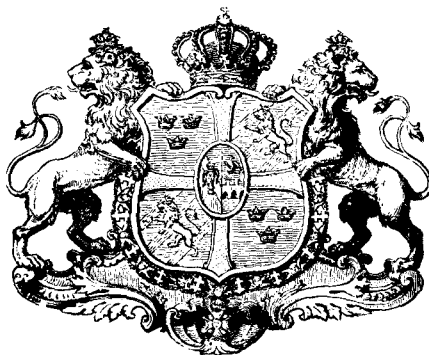
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1896.

STOCKHOLM, 1898.
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

Table des matières.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—8).

1. Sjukvård.....	sid.	2.
2. Självvård och undervisning.....		5.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.....		6.
4. Byggnader, jordområden m. m.		6.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.....		7.
6. Uppvärmning och lyshållning.....		7.
7. Mathållning och utspisning.....		7.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1895.....		7.
9. Utrymme.....		7.
10. Sinnessjuka och idioter.....		7.
11. Skyddsöreningen för sinnessjuka.....		8.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka.....	sid.	10
2. Sjukdomsformer.....		11.
3. Intagna.....	sidd.	10 o. 11.
4. Intagnas ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd.....	sid.	12.
5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas slägt.....		12.
6. Antagliga sjukdomsorsaker.....		13.
7. Stånd och yrke.....		13.
8. Hemort.....		14.
9. Tillfrisknade.....	sidd.	14 o. 15.
10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren.....	sidd.	14 o. 15.
11. Afidna.....		16 o. 17.
12. Tillfälliga sjukdomar.....	sid.	16.
13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1896 närvarande.....		17.
14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter.....		17.
15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården.....		18.
16. Tjenstemän och betjening.....		18.
17. Inkomster för hospitals underhåll.....		19.
18. Utgifter för hospitals underhåll.....	sidd.	20 o. 21.
19. Sammandrag af 1894 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.....	sidd.	20 o. 21.
20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket.....	sidd.	22 o. 23.
Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet.....	sidd.	24—32.
Euskilda anstalter för sinnessjuka.....	sid.	33.

I.

Rapport au Roi (pages 1—8).

1. Service médical.....	page	2.
2. Service religieux et enseignement.....		5.
3. Occupations et amusements.....		6.
4. Bâtimens etc.....		6.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles.....		7.
6. Chauffage et éclairage.....		7.
7. Régime alimentaire.....		7.
8. Recettes et dépenses.....		7.
9. Nombre des places.....		7.
10. Aliénés et idiots du royaume.....		7.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques.....		8.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens.....	page	10.
2. Formes morbides.....		11.
3. Admissions de l'année.....	pages	10 et 11.
4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés.....	page	12.
5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés.....		12.
6. Causes probables de la maladie.....		13.
7. Les aliénés par profession.....		14.
8. Les aliénés par domicile.....		14.
9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée).....	pages	14 et 15.
10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans... p. 14 et 15.		15.
11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie) p. 16 et 17.		16.
12. Maladies intercurrentes.....	page	16.
13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1896.....		17.
14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels.....		17.
15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens... ..		18.
16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades.....		18.
17. Recettes pour les hôpitaux.....	page	19.
18. Dépenses pour les hôpitaux.....	pages	20 et 21.
19. État financier.....		20 et 21.
20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume p. 22 et 23.		22—23.
Annexe B. Rapports médico-légaux sur la situation mentale.....	pages	24—32.
Établissements privés pour des aliénés.....	page	33.

T I L L   K O N U N G E N .

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsen under 1896, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse för hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemna. Den omfattar redogörelse för sjukvård och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, *de sjukas sysselsättning* och *förströelser*, uppgift rörande anstaltarnas *byggnader* och *jordområden*, utredning i *kläder* och *inventarier*, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt *utrymme* å de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller berättelsen uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter*

Berättelse om hospitalen.

saamt en kort redogörelse för *Skyddsföreningens för sinnessjuka* verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas som bilagor tabellariska öfversigter öfver sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitals underhåll, sammandrag af 1896 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter, samt tvenne rättsmedicinska utlåtanden, under redovisningsåret afgifna af öfverläkare vid hospital.

Såsom bihang afgifves en kort redogörelse för de enskilda anstaltarnas verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Sedan under år 1895 omflyttning af patienter, tillhörande Vadstena hospital och asyl, på det sätt blifvit verkställd, att alla män, för hvilka betalning erlägges enligt 2:dra eller 3:dje klassen, öfverförts till den nya byggnaden, under det att kvinnorna kvarstannat i de gamla hospitalslokalerna, har under redovisningsåret intagning af patienter fortgått så raskt, att 235 män och 152 kvinnor eller tillsammans 387 patienter under året blifvit intagna å Vadstena hospital och asyl.

Nyköpings hospitals östra paviljong (cellflygeln), som i december månad 1895 afsynades, blef under redovisningsåret tagen i bruk, hvarföre ock ett större antal patienter än vanligt under årets lopp erhållit plats å nämnda hospital och hafva med anledning af det utvidgade utrymmet 37 män och 45 kvinnor eller tillsammans 82 patienter under året kunnat intagas å Nyköpings hospital.

Rörande anordnande af öfvervakningsafdelningar å Lunds och Kristinehamns hospital är omtaladt i förra årsberättelsen. Under redovisningsåret har försök i samma riktning gjorts å Vadstena hospital och asyl. Ändamålet härmed har å denna anstalt varit, dels att kunna sammanföra opålitliga patienter i gemensamma soffrum, dels att råda bot för den stora osnygghet, som eljest skulle förekomma bland de många slöa och osnygga patienterna.

Å mansafdelningen är permanent nattbevakning anordnad i en stor sofsal för 20 sängar och i dertill omedelbart stötande tvenne rum för respektive 5 och 12 sängar. Med denna komplex sammanhänger ytterligare ett rum om 13 sängar, hvori placeras lugna patienter, hvilka visat svårighet att nattetid kunna hålla sig tysta, det s. k. »pratrummet».

På kvinnoafdelningen är en öfvervakningsafdelning anordnad i tvenne sofsalar med 19 sängar vardera, afsedda för opålitliga, fullt snygga och tysta i den ena salen, och för något oroliga och mindre tysta, opålitliga samt dertill tvifvelaktiga hvad renligheten beträffar i den andra. Slöa, stillsamma men osnygga patienter komma att sammanföras i s. k. pelarsalen under ständig nattbevakning. Nattvakterna i de två förstnämnda kvinnosalarna hafva äfven att tillse hvar sitt intill vardera sofsalen belägna soffrum för 11 patienter. Genom elektrisk ringledning från de stora sofsalarna kunna nattvakterna, om så påfordras, tillkalla hjälp af den sjukbetjening, som har sitt soffrum i närheten.

Till nattbevakningen utdelas s. k. nattportioner bestående för den manliga af smörgås och mjölk, för den kvinnliga af skorpor och mjölk.

Å hospitalet i Upsala äro för mansafdelningen inrättade en öfvervaknings- och en konvalescentafdelning. Öfvervakningsafdelningen omfattar ett rum för 11 liggplatser, ett rum för 5, ett för 3 och tre enkelrum, hvarjemte der finnes ett dag- och matrum för dem, som vistas uppe, två betjeningsrum, diskök och förrådsrum. Alla rummen hafva utgång till en bred korridor. På andra sidan om korridoren ligga badrum, klosett, skölj- och torkrum. Å denna afdelning, der betjening städse är till hands såväl natt som dag, och der ganska god öfersigt är möjlig för den öfvervakande, intagas såvidt möjligt alla nyinkomna, isynnerhet akuta fall, och då sänglägesbehandlingen i fråga om

dylika sjuka numera bedrifves med stor fördel å Upsala hospital, så har denna afdelning, som kan inrymma 22 sjuka, vanligen varit till fullo belagd. Sjuklokalerna å denna afdelning äro, der sådant ansetts lämpligen kunna ske, försedda med gardiner och prydda med blommor, hvarigenom de erhålla utseendet af ett godt hem.

Å våningen under öfvervakningsafdelningen är anordnad en konvalescentafdelning för 18 patienter, som få gå ut och in efter eget godtfinnande. Öfverläkaren anför vid omnämnande af denna afdelning: »Med den tendens som numera i psykiatriska kretsar gör sig gällande, att nämligen å anstaltsvården gifva så fria former som möjligt, har öppnandet af den fria afdelningen ställt sig värdigt vid sidan af tillkomsten af öfvervakningsafdelningen, och jag begagnar tillfället upplysa derom, att missbruk af den lemnade friheten höra till stor ovanlighet. Att de sjuka sjelfva veta värdera den ökade friheten, hvarunder de dväljas vid anstalten, finner man städse af deras yttranden såväl till läkaren som ock i brefven till anhöriga.»

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från år 1895. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter för sinnessjuka qvarliggande 3,746. Af dessa voro 1,964 män och 1,782 kvinnor, motsvarande de förra 52.4 % och de senare 47.6 % af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1895 voro å samtliga dessa anstalter 3,560 qvarliggande.

Intagna under år 1896. Antalet intagna har varit 1,242 nämligen 667 män och 575 kvinnor, motsvarande de förra 53.7 % och de senare 46.3 % af alla intagna. Under år 1895 intogos å statens samtliga anstalter 1,026, således 216 mindre än under år 1896. De under år 1896 intagna utgjorde 24.9 % af de under samma år vårdade.

Antalet vårdade under år 1896 har utgjort 4,988, nämligen 2,631 män och 2,357 kvinnor, motsvarande de förra 52.7 % och de senare 47.3 % af samtliga vårdade. Under år 1895 vårdades å samma anstalter 4,586, således 402 mindre än under redovisningsåret.

Afförda under år 1896 blefvo 848, nämligen 448 män och 400 kvinnor, motsvarande de förra 52.8 % och de senare 47.2 % af samtliga afförda. Under år 1895 affördes å statens anstalter 840, således 8 mindre än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagna och afförda visar, att 394 flera blifvit intagna än afförda, hvilket varit en följd af det ökade antalet sjukplatser.

Intagna sjuka.

Beträffande olika *sjukdomsformer* hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 264, hvaraf 103 män och 161 kvinnor, resp. 39.0 % och 61.0 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 15.4 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 28.0 % af alla under året intagna kvinnor.

Ursinne förekom hos 323, deraf 144 män och 179 kvinnor, motsvarande resp. 44.6 % och 55.4 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 21.8 % af alla intagna män, de för ursinne intagna kvinnliga patienterna utgjorde 31.1 % af alla intagna kvinnor.

¹ Referent Medicinalrådet Bolling.

Förryckthet förekom hos 278, deraf 160 män och 118 kvinnor, motsvarande 57.6 % och 42.7 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 24.0 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för förryckthet intagna 20.5 %.

Svagsinhet förekom hos 256, deraf 171 män och 85 kvinnor, resp. 66.8 % och 33.2 %. Af alla intagna män voro 25.6 % intagna för svagsinhet, af alla intagna kvinnor 14.8 % intagna för denna sjukdom.

Sinnesjukdom med förlamning förekom hos 43, deraf 38 män och 5 kvinnor, resp. 88.4 % och 11.6 %. Af alla intagna män utgjorde de för *dementia paralytica* intagna 5.7 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för denna sjukdom intagna 0.9 %.

Sinnesjukdom med fallandesot förekom hos 36, deraf 23 män och 13 kvinnor, resp. 63.9 % och 36.1 %. Af alla intagna män utgjorde antalet för sinnessjukdom med fallandesot intagna män 3.5 % och af alla intagna kvinnor antalet för denna sjukdom intagna kvinnor 2.3 %.

För *fånighet* blefvo 42 intagna, hvaraf 28 män och 14 kvinnor, resp. 66.7 % och 33.3 %. Procenttalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 4.2 och 2.4 %.

Af alla intagna ledo 21.2 % af tungsinne
» » » » 26.0 % » ursinne
» » » » 22.4 % » förryckthet
» » » » 20.6 % » svagsinhet
» » » » 3.5 % » sinnessjukdom med förlamning
» » » » 2.9 % » sinnessjukdom med fallandesot
» » » » 3.4 % » fånighet

Sålunda framgår af jmförelsen mellan de särskilda sjukdomsformer, som förekommit hos män och kvinnor, att männen mera än kvinnorna lidit af förryckthet och sinnessjukdom med förlamning, kvinnorna deremot i högre grad än männen af tungsinne och ursinne.

Af de 1,242 under året å samtliga vårdanstalterna intagna hade 31.2 % inkommit till Vadstena hospital, 10.1 % till Upsala, 9.8 % till Lunds, 8.9 % till Göteborgs, 8.0 % till Kristinehamns, 6.6 % till Nyköpings, 5.8 % till Stockholms, 5.4 % till Piteå, 5.0 % till Vexjö, 3.9 % till Lunds asyl, 3.0 % till Hernösands hospital, 1.5 till Visby och 1.0 % till Malmö asyl.

Förhållandet emellan de intagna och vårdade uttryckes med följande procenttal för hvarje vårdanstalt: Nyköping, 49.1 %, Vadstena 48.4 %, Visby 40.4 %, Göteborg 38.8 %, Lunds hospital 26.3 %, Kristinehamn 25.4 %, Vexjö 22.1 %, Upsala 22.0 %, Piteå 20.9 %, Stockholm 20.7 %, Hernösand 14.0 %, Malmö asyl 6.6 %, Lunds asyl 5.5 %. Antalet å de särskilda anstalterna intagna patienterna angifves i tab. 3.

Af de för *enkel sinnessjukdom* 1,121 intagna voro 578 män och 543 kvinnor, 90.3 % af alla intagna, 86.7 % af intagna män och 94.4 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet emellan intagna sjuka med enkel sinnessjukdom behäftade, och alla intagna följande: Visby 100.0 %, Vexjö 98.4 %, Lunds hospital 97.5 %, Göteborg 97.3 %, Hernösand 97.3 %, Nyköping 96.3 %, Kristinehamn 95.0 %, Piteå 94.0 %, Upsala 87.2 %, Vadstena 85.8 %, Stockholm 84.3 %, Lunds asyl 70.8 % och Malmö asyl 66.7 %. Under öfriga i tab. 3 upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 121 fall eller 9.7 % af samtliga intagna sjuka.

Beträffande *aldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3) att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0.4 %	4.7 %	12.6 %	12.2 %	15.3 %	15.5 %	10.2 %	8.5 %	12.6 %	5.4 %	2.6 %

Sjukdomens bestånd före intagningen har kunnat bestämmas för 1,232 bland 1,242 intagna, således för 98.4 %. De olika beståndstiderna för dessa 1,232 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
21.0 %	25.4 %	9.0 %	4.6 %	4.6 %	4.2 %	31.2 %

Antal förutgångna anfall af sinnessjukdom före intagningen har kunnat bestämmas i 1,235 fall af 1,242 intagna, således för 99.4 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgångnet anfall.	Ett förutgångnet anfall.	TVå förutgångna anfall.	Tre förutgångna anfall.	Fyra o. s. v.
75.2 %	12.4 %	5.3 %	2.3 %	4.8 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 75.2 % till 24.8 %.

Den ålder då sinnessjukdom första gången uppträdd bland de under år 1896 intagna sjuka har i 7 fall icke kunnat utrönas. I alla öfriga fall är den anförd, hvarigenom visas (tab. 4), att de talrikaste fallen inträffat för männen i åldern 21—25 år och dernäst under åldersperioderna 16—20 och 26—30. Beträffande de intagna kvinnorna är förhållandet detsamma i det afseendet, att de talrikaste fallen inträffat vid åldern 21—25 år, men den största frekvensen dernäst har inträffat under åldersklassen 31—35 och derefter vid 16—20 år.

Med afseende på de under året intagnas *civilstånd* har det visat sig, att mer än dubbelt så många ogifta (838) som gifta (404) förekommit. Af de 43 med *dementia paralytica* behäftade funnos 31, som voro eller varit gifta, 12 voro ogifta. Af de gifta hade 28 (23 män och 5 kvinnor) barn. Om 2 män saknas uppgift, om de haft barn.

Inom de intagnas släkt har sinnessjukdom kunnat spåras i 619 fall och nervsjukdom i 30 fall (tab. 5), hvilket utgör resp. 49.8 % och 2.4 % af alla intagna. Sinnes- och nervsjukdom har bland de under året intagna kunnat spåras i 7.4 % hos fader, i 11.3 % hos moder, i 0.8 % hos båda föräldrarna, i 8.1 % hos faderns föräldrar eller syskon, i 9.9 % hos moderns föräldrar eller syskon; i 0.5 % hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon, och i 14.6 % hos den sjukes syskon.

Särskilda sjukdomsorsaker finnas angifna i 1,062 fall bland de intagna (tab. 6). Dervid förekomma ärffligt anlag 140 gånger, missbruk af spritdrycker 86 gånger, kärlek 84 gånger, olyckor och motgångar 82 gånger, febrar (typhus, typhoid, influenza, exanthematisk m. m.) 78 gånger, faderns dryckenskap 70 gånger, häftig sinnesrörelse 65 gånger, husliga bekymmer 63 gånger, öfveranstängning 54 gånger, religiös inflytelse 51 gånger, o. s. v.

Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer syfilis 21 gånger, missbruk af spritdrycker 5 gånger, öfveranstängning 4 gånger, influenza 4 gånger, häftig sinnesrörelse, ärftligt anlag, olyckor och motgångar hvardera 3 gånger o. s. v. Då 43 sådana sjuka intagits har syfilis sålunda kunnat påvisas i 48·8 % af dessa fall.

Angående *de intagnas stånd och yrken* framgår (tab. 7), att en betydlig del tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföras icke blott jordbrukande ståndspersoner och bönder samt jordtorpare, utan äfven tjenare och daglönare af jordbruksklass, uppgår antalet af hithörande intagna till 510 eller 41·1 % af alla intagna. Orsaken härtill är hufvudsakligen den, att rikets invånare till en öfvervägande del tillhöra denna klass. Af öfriga stånd och yrken äro enskild betjening företrädda af 194, handverkare och näringsidkare af 182, fattighjon af 72, fabriksidkare af 57, sjöfartsidkare af 42, handlande af 40, civile embets- och tjänstemän af 31, lärare af 27, militärer af 22 personer o. s. v.

Af de för dementia paralytica intagna voro 10 handverkare och näringsidkare, 6 handlande, 4 civila embetsmän, 3 fabriksarbetare, 3 landbrukare af ståndspersonsklass, bönder och jordtorpare likaledes 3 o. s. v.

Af de intagna voro 882 bosatta på landet och 360 i stad (tab. 8), motsvarande resp. 71·0 % och 29·0 % af alla intagna.

Bland länen var det största antalet (170) från Göteborgs och Bohus län och det minsta (18) från Gotlands län.

Tillfrisknade.

Inalles 298, nämligen 130 män och 168 kvinnor affördes från anstalterna såsom *tillfrisknade* (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom med undantag af 1 man, som vårdats för sinnessjukdom med fallandesot. Enär antalet för enkel sinnessjukdom under året vårdade uppgått till 4,584 (enligt hoplagda uppgifterna härom i tab. 1 af resp. läkares årsberättelser), utgör sålunda de för enkel sinnessjukdom tillfrisknade 6·5 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1896 vårdade. Under år 1895 uppgick denna procent till 6·7 %, under 1894 till 7·6 % under 1893 till 6·0 %, under 1892 till 7·0 % och under 1891 till 5·7 %. Hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde 6·0 % eller 0·2 % mindre än under föregående år och 1·0 % mindre än år 1894, under hvilka år hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde resp. 6·2 % och 7·0 %. Å de olika anstalterna har tillfriskningsprocenten aftagit i följande ordning: Nyköping 12·6 %, Kristinehamn 12·2 %, Lund 11·7 %, Visby 10·6 %, Göteborg 9·8 %, Upsala 8·1 %, Piteå 7·8 %, Hernösand 6·7 %, Vexjö 5·4 %, Stockholm 3·8 %, Vadstena 3·4 %.

Å Lunds och Malmö asyler har ingen tillfrisknat, allendest derstädes endast vårdas obotliga sinnessjuka, för hvilka i bästa fall endast kan väntas förbättring. Då äfven i hospitalen finnas till öfvervägande antal obotliga sinnessjuka, som medräknas år efter år, utgör ofvanstående tillfriskningsprocent icke tillfriskningsprocenten för sinnessjuka, utan endast det resultat, som utgått ur denna blandning af botliga och obotliga.

Hvad beträffar *de tillfrisknades ålder* framgår af tab. 9, att 0·3 % voro under 15 år gamla, 13·1 % voro 16—20, 15·4 % voro 21—25, 11·8 % voro 26—30, 11·1 % voro 31—35, 9·7 %

voro 36—40, 11·8 % voro 41—45, 8·7 % voro 46—50, 12·1 % voro 51—60, 4·7 % voro 61—70 och 1·3 % öfver 70 år.

I afseende på *de tillfrisknades vistelsetid å hospital* stälde sig förhållandet sålunda, att 77·9 % vistats der kortare tid än ett år, 13·4 % under 1—2 år, 3·7 % under 2—3 år, 3·0 % under 3—4 år, 0·3 % under 4—5 år samt 1·7 % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst har för de under året tillfrisknade varit: mindre än 3 månader för 7·4 %; 3—12 månader för 54·4; 1—2 år för 22·1 %; 2—3 år för 6·0 %; 3—4 år för 5·7 %; 4—5 år för 1·7 %; öfver 5 år för 2·7 %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under 1887—1896 å hospitalen intagna utgjorde (tab. 10) 43·3 %, om de sjuka intagits inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, men 7·5 %, om sjukdomen före intagningen egt bestånd mer än 2 år. De med hvarandra jemförliga hospitalen intaga följande ordning i förhållande till första kategoriens tillfriskningsprocent: Visby 57·7, Nyköping 50·7, Lund, Upsala 45·7, Kristinehamn 42·2, Vexjö 40, Hernösand 38·2, Göteborg 34·8. Dessa procenttal utvisa, huru många af de intagna tillfrisknat, men häraf kan ej utsigten för en sinnessjuks tillfrisknande exakt beräknas, enär under decenniet många sinnessjuka intagits å hospital, hvilkas obotlighet redan vid intagningen var insedd.

Affidna.

Antalet å anstalterna *afidna* under år 1896 utgjorde (tab. 11) tillsammans 192, deraf 85 män och 192 kvinnor, motsvarande 3·8 % af alla vårdade, 4·1 % af vårdade män och 3·6 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1895 utgjorde 3·7 %, 3·9 % och 3·5 %. Af de afidna vårdades 74·5 % för enkel sinnessjukdom 14·6 % för sinnessjukdom med förlamning, 5·2 % för sinnessjukdom med fallandesot, och 5·7 % för fänighet. Beräknas dödlighetsprocenten i de olika sjukdomarna efter antalet vårdade i de olika sjukdomsformerna (resp. 4,584; 115; 128 och 161) finnes den vara i enkel sinnessjukdom 3·1 %, i sinnessjukdom med förlamning 24·3 %, i sinnessjukdom med fallandesot 7·8 %, i fänighet 6·8 %.

Förhållandet mellan antalet afidna och antalet vårdade å de olika anstalterna var följande: Visby 0·0 %, Kristinehamn 1·3 %, Vexjö 2·5 %, Hernösand 2·6 %, Göteborg 3·5 %, Lunds hospital 3·7 %, Vadstena 4·0 %, Lunds asyl 4·4 %, Malmö 4·4 %, Piteå 4·7 %, Stockholm 4·7 %, Nyköping 4·8 %, Upsala 4·9 %.

Af de afidna hade 69 eller 35·9 % vistats å anstalten mindre än ett år, 88 eller 45·8 % 1—5 år, 17 eller 8·9 % 6—10 år, 5 eller 2·6 % 11—15 år, 4 eller 2·1 % 16—20 år, 9 eller 4·7 % öfver 20 år.

Bland *dödsorsakerna* intogo lungsjukdomar främsta rummet, i det att å anstalterna 53 dödsfall af akuta och kroniska lungsjukdomar förekommit jemte 46 fall af tuberkulos, under det att dödsfall på grund af sjukliga förändringar i hjernan och dess hinnor, deruti inbegripna de sjukliga förändringar, som förekomma i dementia paralytica, endast inträffat 38 gånger.

Dessutom hafva 2 fall af vådadöd förekommit.

Tillfälliga sjukdomar.

Inga svårare epidemier hafva under året förekommit. Af akuta infektionssjukdomar hafva uppträdd tyfoideber 19, parotitis 1, influenza 123, difteri 2, erysipelas 43, och pyæmi 2 fall,

af kroniska infektionssjukdomar tuberkulos 69 och syfilis 1 fall. Af konstitutionella sjukdomar hafva förekommit chloros och anæmi i 29 fall; af hjernsjukdomar hjernkongestion i 4, hjernblödning i 5, hjernuppmjukning i 3, hjernhinneinflammation i 1 fall. Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjorts af 1,447 fall eller 29·0 % af samtliga under året vårdade. Under år 1895 förekommo tillfälliga sjukdomar i 25·7 % af alla vårdade.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 4,140 har kunnat bestämmas för 4,114 eller i 99·4 %. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 6·6 %, 1—2 år för 6·9 %, 2—3 år för 5·9 %, 3—5 år för 11·5 %, 5—10 år för 23·4 %, öfver 10 år för 45·7 %. Således voro 86·6 %, som vårdades å anstalterna, sådana, hvilkas sjukdom egt bestånd längre tid än 2 år. Förslidet år var denna procent 86·8.

Å de särskilda anstalterna förekommo *de, hvilkas sjukdom egt bestånd längre tid än 2 år*, i följande procent af samtliga vid årets slut närvarande: Göteborg 52·4 %, Kristinehamn 67·6 %, Visby 68·7 %, Nyköping 73·1 %, Stockholm 79·1 %, Lunds hospital 79·8 %, Upsala 81·3 %, Piteå 84·6 %, Vexjö 88·0 %, Hernösand 91·2 %, Vadstena 95·3 %, Malmö 100·0 % och Lunds asyl 100·0 %.

Med hänsyn till afgift voro de vid årets slut närvarande sjuka sålunda fördelade (tab. 14), att 118 eller 2·9 % tillhörde betalande i första klass, 427 eller 10·3 % betalande i andra klass, 3,375 eller 81·5 % betalande i tredje klass, hvarjente 220 eller 5·3 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, hvilka äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 212 (176 män och 36 kvinnor) eller 5·1 % af samtliga qvarliggande. Af dessa tillhörde 151 (128 män och 23 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 14 (12 män och 2 kvinnor) voro sinnessjuka ransakningsfångar och 47 (36 män och 11 kvinnor) straffångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet vårdade kriminalpatienter till hela antalet vårdade på följande sätt: Malmö asyl 9·7 %, Vexjö 9·7 %, Visby 9·4 %, Lunds hospital 7·2 %, Stockholm 5·6 %, Göteborg 5·4 %, Vadstena 5·1 %, Hernösand 4·8 %, Nyköping 4·5 %, Kristinehamn 3·9 %, Lunds asyl 3·8 %, Upsala 3·7 %, Piteå 3·0 %. Det högsta relativa antalet hade således Malmö asyl och Vexjö hospital, det lägsta Piteå.

Följande *brott* hafva blifvit begångna af de 212 kriminalpatienterna, nämligen: mord och dröp af 56, mordbrand af 51, rån, stöld och bedrägeri af 42, öfvervåld och misshandel af 40, mordförsök af 6, hemfridsbrott af 5, barnamord af 3, mord och mordbrand af 2, försök till våldtäkt af 2, bettlande af 2, samt otukt, förargelseväckande beteende, majestätsbrott, hvardera brottet begånget af 1 kriminalpatient.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året på anstalterna vårdade uppgick till 1,461,616 (tab. 15). Medeltalet dagligen vårdade utgjorde alltså 3,994 emot 3,657 under år 1895.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården beräknad af hela kostnaden, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,599,671 kronor 84 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person och dag 1 krona 9 öre och för år 400 kronor 52 öre, mot resp. 1 krona 14 öre och 415 kronor 11 öre under år 1895. Å de särskilda hospitalen har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt: Göteborg 1·51, Visby 1·39, Kristinehamn 1·25, Piteå 1·20, Stockholm 1·18, Vexjö 1·14, Nyköping 1·14, Upsala 1·13, Hernösand 1·12, Vadstena 1·07, Malmö 1·01, Lunds hospital och Lunds asyl 0·94. Skilnaden emellan den dyraste (Göteborg) och de billigaste (Lunds hospital och Lunds asyl) utgör 57 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 17,938 kronor 50 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1·2 öre och 4 kronor 49 öre i medelkostnad för hvarje person för år.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna anställda tjenstemän och betjening uppgick till 539 (tab. 16). Om härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 28, samt uppsyningsmän och förestånderskor, 26 personer, så återstå 486 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter uppgått till 3,994, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen haft att tillse 8·2 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en af sjukbetjeningen att tillse följande antal sjuka: Kristinehamn 6·5 Upsala 6·6, Stockholm 7·2, Lunds hospital 7·3, Hernösand 7·5, Piteå 7·8, Vadstena 7·8, Visby 7·8, Vexjö 8·2, Nyköping 8·7, Göteborg 10·9, Malmö 11·6 och Lunds asyl 12·6.

2. Själavård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å statens hospital och asyler alla sön- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessa med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit längre tid än högst en timme. Å de stora anstalterna i Lund och Vadstena hafva tvenne gudstjenster på ofvannämnda dagar varit erforderliga. I Stockholm har jul- och nyårsdagen firats med ottesång, hvarjente aftonbön af predikanten hållits derstädes på julafton och nyårsafton. Offentlig nattvardsgång har å de större anstalterna varit anordnad 1 å 4 gånger om året. Morgonbön har hållits af predikanten å anstalterna i Lund, Upsala och Vadstena, i de öfriga anstalterna af uppsyningsman och förestånderska. På eftermiddagen har å de flesta medelstora och större anstalterna predikanten en å två gånger i veckan sysselsatt sig med de sjuka på det sätt, att han under fastlagstiden hållit passionspredikan, på andra tider föreläst ur bibeln eller annan uppbygglig eller bildande bok. Ordnad skolundervisning har förekommit å anstalterna i Upsala och Vadstena, hvarvid undervisats i kristendom, historia och geografi, naturlära, räkning och skrifning. Å Stockholms hospital har undervisningen meddelats under form af föredrag hufvudsakligen uti historia och geografi. Kristendomsundervisning har predikanten å Göteborgs hospital lemnat åt en okonfirmerad

flicka, som sedan blifvit utskrifven som tillfrisknad. Någon erfarenhet om ordets och börens inverkan på de sjuka hafva predikanterna vanligen ej haft att meddela, då de sjuka under sitt förvirrade tillstånd icke varit mottagliga för någon påverkan i detta hänseende, och vid inträdd förbättring snart blifvit utskrifna. Någon gång hafva patienter, som öfverläkaren uppmanat predikanten att samtala med, blifvit lugnade och tröstade genom att få höra hvad religionen förkunnar.

3. De sjukas sysselsättning och förströelser.

Den arbetskraft, som kommit till användning, synes af nedanstående framställning upptagande de dagsverken, som blifvit utförda af patienterna å de särskilda anstalterna:

Å *Göteborgs hospital* äro utförda 9,707 mans- och 9,473 qvinsdagsverken eller tillsammans 19,180;

å *Hernösands hospital* 10,615 mans- och 11,549 qvinsdagsverken eller tillsammans 22,164;

å *Kristinehamns hospital* 32,369 mans- och 20,775 qvinsdagsverken eller tillsammans 53,144;

å *Lunds hospital* 19,479 mans- och 21,003 qvinsdagsverken eller tillsammans 40,482;

å *Lunds asyl* 37,398 mans- och 27,539 qvinsdagsverken eller tillsammans 64,937;

å *Malmö asyl* 11,992 mans- och 10,453 qvinsdagsverken eller tillsammans 22,445;

å *Piteå hospital och asyl* 10,801 mans- och 7,519 qvinsdagsverken eller tillsammans 18,320;

å *Stockholms hospital* 13,005 mans- och 10,627 qvinsdagsverken eller tillsammans 23,632;

å *Upsala hospital* 25,377 mans- och 11,130 qvinsdagsverken eller tillsammans 36,507;

å *Vadstena hospitel och asyl* 30,833 mans- och 22,861 qvinsdagsverken eller tillsammans 53,694;

å *Vexjö hospital* 17,156 mans- och 10,000 qvinsdagsverken eller tillsammans 27,156;

å *Visby hospital* 2,603 mans- och 2,796 qvinsdagsverken eller tillsammans 5,399.

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva således 387,060 dagsverken utförts. Fördelas dessa på årets 300 arbetsdagar befinnas 1,290 dagsverken vara utförda af anstalternas 3,994 i medeltal dagligen närvarande patienter, eller ungefär 32 % dagligen arbetande af de hvarje dag närvarande patienterna.

Arbeten i fria luften hafva föredragits vid anordnande af sysselsättning åt de sinnessjuka såväl af hygieniska som psykiatriska skäl. Åt trädgårds- och annat jordbruksarbete har lemnats företräde. För öfrigt har hvar och en af de sjuka såvidt möjligt fått välja sysselsättning. Yrkesmän hafva blifvit anställda å de af anstaltens verkstäder, der deras yrke bedrifvits. Mången sinnessjuk har på en anstalt under anställd handverkarens ledning inlärt ett nytt yrke. Mycket af anstalternas inventarie- och persedelförråd har genom biträde af patienterna blifvit anskaffadt och lagadt, hvarigenom minskning i eljest nödvändiga utgifter åstadkommits. Så länge större delen af de å anstalterna vårdade patienter äro urständssatta till arbete, vare sig att de tillfölje af sitt psykiska tillstånd icke kunna förmås, eller att de på grund af skröplighet eller slöhet äro oförmögna

dertill, kan arbetet icke ordnas på ett tillfredställande sätt ej heller lemna ett ekonomiskt gynnsamt resultat. Sådant arbetet för närvarande måste bedrifvas, är det en värdefull del af de sjukas behandling och lemna ett afsevärdt bidrag till anstalternas underhåll.

Till uppmuntran åt arbetande patienter lemnas i medeltal 8 öre pr dag, någon gång 15 öre, undantagvis 20 vid större flit och yrkesskicklighet. Alla de arbetande hafva dock ej kommit i åtnjutande af flitpenningar. Under namn af flitportion hafva smörgåsar och kaffe lemnats utom den vanliga dagportionen.

En vigtig del af behandlingen å anstalterna har varit den förströelse som kunnat lemnas patienterna. Den dagliga har bestått i promenad i anstaltens park och läsning. Under de stora högtiderna hafva anstaltens mat- och dagrum blifvit på enkelt sätt prydda. Under julen har julgran anskaffats, en rikligare belysning åstadkommits, omvexling i kosten blifvit de sjuka beredd. Vid midsommar har majstång blifvit upprest och patienterna samlade deromkring. Tillfälle att höra musik har ofta blifvit de sjuka ej sällan beredd genom artisters och amatörers välvilja mot dem. Små, enkla kaffefester, som blifvit tillställda på de flesta anstalter, hafva också lemnat någon omvexling i det enformiga anstaltslivet. På anstalterna i Lund och Upsala har hvarje månad förekommit en fest, då det uppförts musik, dansats och utdelats enkla förfriskningar. Dessa enkla fester hafva af de sjuka omfattats med stort intresse. Tillåtelse att deltaga deri har eftersträfvats och ofta ansetts som belöning för ett godt uppförande.

Utom det anslag till kostförbättring och förströelse under högtidsdagar, som lemnats af statsmedel, hafva medel erhållits för samma ändamål genom enskildas gåfvor. Sålunda har Friherre Oskar Dickson äfven detta år lemnat 500 kronor till de sjukas nöjen och förströelser, 250 kronor hafva för samma ändamål gifvits af anhöriga till sjuka å Lunds hospital. Räntan å N. P. Rosenblads donation (110 kr.) har användts för de sjuka å Malmö asyl.

En vigtig del bland förströelserna å en anstalt för sinnessjuka utgöres af det tillfälle till läsning, som beredes genom att å alla anstalterna numera finnas bibliotek. Lästusten har varit olika. Anstalter i närheten af de stora städerna hafva patienter med större läslust. Illustrerade tidningar, som lätt kunnat erhållas för mycket billigt pris, hafva varit mycket begärliga och äfven mycket lämpliga, emedan de förskaffa förströelse och nöje utan att erfordra någon tankeansträngning.

4. Byggnader och jordområde m. m.

Hernösands hospital. En epidemifdelning blef anordnad i tvätthuset. Den består af två bredvid hvarandra liggande sjukrum, ett gemensamt disk- och badrum samt en förstuga. Lik- och obduktionslokal har äfven under året blifvit anordnad.

Vexjö hospital. Brygg- och bagarestuga blef uppförd, afsynad och färdig att tagas i bruk.

Upsala asyl. Administrationshuset, maskinbyggnaden och portvaktstugan blefvo förda under tak, grunden blef lagd och sockeln insatt till paviljong II, äfvenså blefvo grunderna lagda till paviljongerna IV och VI.

Dessutom blefvo en mängd reparationer och förändringar utförda i enlighet med direktionernas årligen inkomna reparationsförslag. Mera omfattande arbeten förekommo å *Vadstena hospital och asyl*, der det gamla hospitalet måste ändras med anledning af de manliga patienternas förflyttning till den nya byggnaden samt kökets flyttning till ekonomibyggnaden, hvarföre lokalerna i gamla hospitalet måste repareras och ändras.

Å *Piteå hospital och asyl* behöfde kompletteringar och ändringar verkställas på grund af vunnen erfarenhet om behof häraf.

Den viktigaste förändringen af *Upsala hospital* var den, som föranleddes genom anordnande af en *öfvervaknings* och en *konvalescentafdelning*.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 122,577 kronor 67 öre mot 123,351 kronor 31 öre under föregående år.

Utgifterna till inventarier uppgingo till 45,057 kronor 51 öre mot 50,366 kronor 12 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna till uppvärmning och lyshållning uppgingo till 201,861 kronor 3 öre mot 226,521 kronor 50 öre under föregående år. Det från Medicinalstyrelsens kassa direkt utgångna beloppet 2,561 kronor afser rörledningar m. m. för elektriska belysningen vid *Vadstena asyl*.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning å alla anstalter med undantag för *Visby hospital*, der mathållningen bestrides af *Gotlands läns lasarett* och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsinrättningarna i förhållande till patientantalet.

Totalomkostnaden för utspisning såväl för de sjuka, som ock för betjening och tjänstemän, hvilka åtnjöto denna förmån, utgjorde 735,370 kronor 76 öre mot 683,898 kronor 80 öre under föregående år. Utspisningskostnaden beräknad *endast för sjuka* af alla klasser uppgick till 541,908 kronor 78 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarne erhålles medelkostnaden för utspisningen af hvarje sjuk, utgörande 37¹ öre för hvarje dag och 135 kronor 68 öre för året. Under år 1895 voro motsvarande tal 38¹ öre och 139 kronor 29 öre. Medelpriset för dag och person har å de olika anstalterna, uppställda i ordning efter prisbilligheten, varit följande: *Nyköping* 32⁰, *Lund* 35³, *Vadstena* 35⁷, *Malmö* 36⁷, *Upsala* 37², *Piteå* 37⁶, *Göteborg* 37⁹, *Kristinehamn* 39⁰, *Vexjö* 39³, *Hernösand* 40³, *Stockholm* 40⁴, *Visby* 57⁵. Skillnaden mellan det billigaste (*Nyköping*) och det dyraste (*Visby*) medelpriset har varit 25⁵ öre.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnes i tabellerna 17 och 18 samt ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet auslagna medel i tabellen 19.

Hufvudinkomst var statsanslaget 900,000 kronor. Patientavgifterna uppgingo till 828,549 kronor 65 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 77,443 kronor 49 öre, diverse inkomster till 71,398 kronor 20 öre. Räntan å patientavgifter, ersatt begrafningskostnad, underhållsbidrag och anmärkningsmedel hafva tillsammans icke medfört större inkomst än tillsammans 17,014 kronor 14 öre. Statsanslaget har således utgjort 47 % af inkomsterna, patientavgifterna 43 %.

Utgifterna till trädgård och jordbruk hafva uppgått till 64,248 kronor 47 öre. Nettobehållningen häraf har således utgjort 13,195 kronor 2 öre.

9. Utrymme.

Någon tillökning af platser å anstalterna har icke åstadkommits under redovisningsåret.

De rum som förut användts för 1:sta klassens patienter å *Hernösands hospital* och som föga varit begagnade för detta ändamål, hafva numera tagits i bruk för allmänna klassens patienter.

Vid årets slut fanns å statens anstalter plats för följande antal sinnessjuka:

Göteborgs hospital å allmän kl.	88 m.,	87 qv.,	å 1:a kl.	— m.,	— qv.,	s:a	175
Hernösands	115	110		—	—		225
Kristinehamns	150	150		—	—		300
Lunds	162	162		15	15		354
Lunds asyl	418	418		—	—		836
Malmö	88	87		—	—		175
Nyköpings	74	66		—	—		140
Piteå hospital och asyl	150	150		—	—		300
Stockholms hospital	137	113		10	10		270
Upsala hospital	240	176		30	—		446
Vadstena hospit. o. asyl	400	358		13	13		784
Vexjö hospital	110	96		8	8		222
Visby	17	15		—	—		32
Summa	2,149 m.,	1,968 qv.,	å 1:a kl.	76 m.,	46 qv.,	s:a	4,259
				4,137			122

Utrymmet har äfven detta år visat sig otillräckligt, hvilket bland annat framgår deraf att 505 ansökningar inkommit om intagning af sinnessjuka, som vid den tid, då ansökningen inlemnades, hvarken kunde intagas å den anstalt, der ansökningen var gjord, ej heller å någon annan af statens anstalter. Många sinnessjuka hafva alltför länge fått vänta på plats med anledning af det otillräckliga utrymmet.

10. Sinnessjuka och idioter.

Tab. 20 utgör ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det älgger vederbörande presterskap att afgifva till resp. provinsial-,

extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 8,725 och idioternas till 7,028 eller tillsammans 15,753. Af de sinnessjuka tillhörde 7,213 landsbygd och 1,510 stad, om 2 saknades uppgift i detta hänseende, samt bland idioterna 6,458 landsbygd och 570 stad. Af de sinnessjuka vårdades 3,179 å hospital eller asyl, 56 å länslasarett, 1,039 å fattighus, 60 å enskild anstalt, 4,382 i enskildt hus, om 11 är intet meddelande lemnadt i detta hänseende. Af idioterna vårdades 218 å hospital eller asyl, 16 å länslasarett, 688 å fattighus, 312 å enskild anstalt, 5,793 i enskildt hus; om 18 är intet meddelande lemnadt i detta hänseende.

Till jämförelse med förestående uppgift meddelas, att de sinnessjukas och idioternas antal samt antalet af dessa tillsammansstagna var år 1886 resp. 6,532 och 4,212 samt 10,744. För bedömande af dessa siffrors verkliga betydelse torde det tagas i betraktande, att under årens lopp vederbörande presterskap i allmänhet erhållit större kännedom om dessa sjuka,

hvilket dock ej varit förhållandet med presterskapet i Stockholm, der det ej varit möjligt att från vederbörande presterskap erhålla några användbara uppgifter om sinnessjuka och idioter i de stora, alltmera tilltagande församlingarne.

II. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1896 har Skyddsföreningen öfverlemnadt till öfverläkarne vid statens anstalter för sinnessjuka 1,125 kronor att utdelas åt behöfvande patienter vid deras utskrifning. Dessutom har åt en behöfvande sinnessjuk i Stockholm öfverlemnats 75 kronor, hvadan således under året utdelats tillhopa 1,200 kronor. Till bestridande af dessa utgifter har Skyddsföreningen haft att tillgå årsafgifterna af 97 ledamöter samt räntan af sitt kapital, som vid årets början uppgick till 31,809 kronor 37 öre och vid årets slut stigit till 31,934 kronor 46 öre.

Stockholm den 29 december 1897.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

D. M. PONTIN.

G. BOLLING.

R. A. WAVRINSKY.

G. DUNÉR.

Anton Holmberg.

B I L A G O R.

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser
sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland
de å statens anstalter för sinnessjuka under år
1896 *intagna*.

Tab. 6.

Antagliga orsaker.	2.			3. 4. 5. 6.						
	Summa.			Intagna.						
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Skador å hufvudet	31	7	38	29	7	2	—	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor	11	3	14	7	3	—	—	—	4	—
Slaganfall	2	2	4	1	2	1	—	—	—	—
Organiska hjernlidanden	1	1	2	1	—	—	—	—	1	—
Missbildning af hufvudskål och hjerna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ryggmärgsjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chorea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hysteri	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid, influ- enza, exanthematisk m. m.)	42	36	78	33	32	3	2	1	5	2
Bleksot och blodbrist	2	4	6	2	4	—	—	—	—	—
Syfilis	22	2	24	3	—	19	2	—	—	—
Menstruationsrubningar (puber- tets- och cessationsperioderna)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjukdomar i qvinliga sexual- organen	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—
Hafvandeskap	—	3	3	—	2	—	1	—	—	—
Barnsäng	—	28	28	—	28	—	—	—	—	—
Digifning	—	19	19	—	19	—	—	—	—	—
Sjelfbefläckelse	34	1	35	34	1	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker	80	6	86	71	6	5	—	4	—	—
Oordentligt lefnadsätt	16	10	26	14	9	—	1	2	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. s.)	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppslig	27	27	54	23	27	4	—	—	—	—
Religiös inflytelse	28	23	51	27	23	—	—	1	—	—
Kärlek	30	54	84	30	54	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer	18	45	63	18	44	—	1	—	—	—
Olyckor och motgångar	53	29	82	50	29	3	—	—	—	—
Fattigdom, elände (pauperism)	8	12	20	8	11	—	1	—	—	—
Häftig sinnesrörelse	31	34	65	26	33	3	—	1	1	1
Hemlängtan	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppfostran	7	—	7	6	—	—	—	—	1	—
Brott	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt	4	1	5	4	1	—	—	—	—	—
„ i cell	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—
Samvetsqual	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—
Fadern drinkare	37	33	70	34	30	1	—	2	2	1
Ärftligt anlag	66	74	140	64	71	2	1	—	2	—
Missbruk af tobak och kaffe	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Romanläsning	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Förkylning	5	1	6	5	1	—	—	—	—	—
Blodförlast	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Felslagna förhoppningar	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—
Engelska sjukan	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Sträng kroppslig aga	2	2	4	2	1	—	—	—	—	1
Svartsjuka	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Disciplinärt straff	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Epilepsia	9	4	13	—	—	—	—	3	1	6
Solstygn	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Kloroformarkos	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Magkatarr	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Neuralgi	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Kirurgisk operation	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Ålderdom	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Hjertfel	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Skeppsbrott	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Sömnlöshet	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak	244	198	442	213	183	—	—	18	7	12

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka under
år 1896 *intagnas* stånd och yrke.

Tab. 7.

Stånd och yrke.	2. 3. 4. 5. 6.										
	S j u k d o m .										
	Enkel sinnes- sjukdom, Insensia simplex.			Sinnessjukdom med fallandesot, Insensia epileptica.			Sinnessjukdom med förlämnings- Dementia paralytica.				
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	Summa.		
Presterskap	2	4	—	—	—	—	—	—	3	4	7
Universitetslärare och veten- skapsmän	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Lärare	5	19	1	—	—	1	—	1	6	21	27
Skolungdom och studerande	13	1	—	—	—	—	—	—	13	1	14
Civile embets- och enskilde tjenstemän	15	11	4	—	—	—	—	—	19	12	31
Vaktbetjening	4	5	—	—	—	1	—	—	5	5	10
Jernvägsbetjening	5	3	—	—	—	—	—	—	5	3	8
Militärer	14	7	1	—	—	—	—	—	15	7	22
Jurister utan tjänst, advokater	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2
Läkare	2	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4
Farmaceuter	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Barnmorskor	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Ingenjörer och tekniker	3	—	3	—	—	—	—	—	6	—	6
Literatörer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Konstnärer	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1
Sjöfartssidkare (sjömän, fiskare)	26	12	1	—	—	2	—	1	30	12	42
Landbrukare af ståndpersons- klass	2	6	3	—	1	—	—	2	6	8	14
Bönder och jordtorpare	162	121	3	—	—	1	8	—	173	122	295
Fabriksidkare och bruksegare	1	3	1	—	—	—	—	—	2	3	5
Fabriksarbetare	28	23	1	2	3	—	—	—	32	25	57
Kapitalister	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Handverkare, näringsidkare	88	68	9	1	5	4	6	1	108	74	182
Handlande	18	15	6	—	—	—	—	1	25	15	40
Tjenare, daglönare af jord- bruksklass	109	75	1	1	5	2	5	3	120	81	201
Enskild betjening och dag- lönare icke tillhörande jord- bruksklass	56	124	1	1	4	3	2	3	63	131	194
Fattighjon	20	42	—	—	2	2	3	3	25	47	72
Okänt yrke	2	2	—	—	—	—	—	1	3	2	5
Summa	578	543	38	5	23	13	28	14	667	575	1,242

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka uuder år 1896 *intagnas* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.		3. H e m o r t.																												
			4. L a n.													16. Göteborg och Bohus.															
			5. Stockholms stad.	6. Stockholms.	7. Upsala.	8. Södermanlands.	9. Östergötlands.	10. Jonköpings.	11. Kronobergs.	12. Kalmar.	13. Gotlands.	14. Blekinge.	15. Kristianstads.	16. Malmöhus.	17. Hallands.																
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.									
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	578	543	1,121	27	35	14	14	14	14	23	13	28	37	21	20	12	16	17	8	9	14	13	6	21	27	38	27	14	19	64	86
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	38	5	43	14	1	2	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	23	13	36	2	3	—	—	3	—	—	—	6	1	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	—	3	4
Fänighet, <i>Idiotia</i>	28	14	42	—	1	1	1	2	1	1	1	1	1	—	1	2	—	—	—	—	1	—	1	—	3	1	—	—	5	2	
Summa	667	575	1,242	43	40	17	15	20	15	25	14	36	40	23	21	15	16	18	9	9	14	16	6	25	27	44	29	14	19	77	93

1. Sjukdom.	17. H e m o r t.																19. Land.		20. Stad.												
	18. L a n.													21. Utrikes ort.		22. Orkänd.															
	23. Elfsborgs.	24. Skaraborgs.	25. Värmland.	26. Örebro.	27. Västmanlands.	28. Kopparbergs.	29. Gefleborgs.	30. Västernorrlands.	31. Jämtlands.	32. Västerbottens.	33. Norrbottens.																				
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	45	28	31	23	32	32	22	16	10	8	38	34	19	13	12	21	9	9	18	13	21	9	1	1	2	—	448	364	130	179	
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	3	—	3	—	1	—	2	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	2	22	3
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	14	6	9	7
Fänighet, <i>Idiotia</i>	2	—	1	—	1	2	4	1	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	9	5	5
Summa	47	28	32	23	37	35	29	18	11	8	40	34	23	14	15	23	9	10	18	13	21	10	1	1	2	—	501	381	166	194	

Öfversigt af de å statens anstalter för

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t.														3. Samma tillfrisknade.		4. Å l-																		
	5. Göteborgs.		6. Herrnånds.		7. Kristinehamns.		8. Lunds hospital.		9. Lunds asyl.		10. Malmö.		11. Nyköpings.				12. Piteå.		13. Stockholms.		14. Upsala.		15. Valstena.		16. Veris.		17. Viby.		18. Under 15 år.		19. 16—20.		20. 21—25.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	5	23	4	12	18	29	28	26	—	—	—	—	13	8	14	11	5	8	22	24	10	17	9	6	1	4	129	168	297	1	—	22	17	23	23
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	
Fänighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5	23	4	12	19	29	28	26	—	—	—	—	13	8	14	11	5	8	22	24	10	17	9	6	1	4	130	168	298	1	—	22	17	23	23

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 sista åren å statens anstalter för sinnessjuka intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagna.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
		1887	{ Under 2 år	285	269	554	118	124	242	41.4
	{ Öfver 2 år	136	81	217	14	6	20	10.3	7.4	9.2
1888	{ Under 2 år	301	316	617	142	136	278	47.2	43.0	45.1
	{ Öfver 2 år	103	102	205	8	13	21	7.8	12.7	10.2
1889	{ Under 2 år	238	231	469	124	116	240	52.1	50.2	51.2
	{ Öfver 2 år	119	91	210	13	5	18	10.9	5.5	8.6
1890	{ Under 2 år	221	229	450	110	98	208	49.8	42.8	46.2
	{ Öfver 2 år	97	68	165	5	4	9	5.2	5.9	5.5
1891	{ Under 2 år	213	279	492	80	107	187	37.6	38.4	38.0
	{ Öfver 2 år	121	83	204	8	3	11	6.6	3.6	5.4
1892	{ Under 2 år	306	275	581	118	99	217	38.6	36.0	37.3
	{ Öfver 2 år	109	80	189	9	7	16	8.3	8.8	8.5
1893	{ Under 2 år	255	261	516	106	97	203	41.6	37.2	39.3
	{ Öfver 2 år	91	92	183	12	9	21	13.2	9.8	11.5
1894	{ Under 2 år	243	303	546	139	138	277	57.2	45.6	50.7
	{ Öfver 2 år	86	48	134	4	6	10	4.7	12.5	7.5
1895	{ Under 2 år	214	302	516	98	140	238	45.6	46.4	45.2
	{ Öfver 2 år	85	94	179	9	8	17	10.6	8.5	9.5
1896	{ Under 2 år	273	336	609	103	131	234	37.7	39.0	38.4
	{ Öfver 2 år	238	161	399	4	9	13	1.7	5.6	3.3
	Summa { Under 2 år	2,549	2,801	5,350	1,183	1,186	2,319	44.4	42.3	43.3
	{ Öfver 2 år	1,185	900	2,085	86	70	156	7.3	7.8	7.5
	Summa summarum	3,734	3,701	7,435	1,219	1,256	2,475	32.6	33.9	33.3

sinnessjuka under år 1896 tillfrisknade.

19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26.										27. 28. 29. 30. 31. 32.						33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.																												
d e r.										Vistelsetid inom hospitalet.						Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																												
26-30.	31-35.	36-40.	41-45.	46-50.	51-60.	61-70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																							
m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.	m. qv.																							
19	16	11	21	9	20	14	21	8	18	14	22	7	7	1	3	105	127	17	22	2	9	2	7	—	1	3	2	13	9	67	95	35	31	6	11	3	14	2	3	3	5	—		
		1																																										
19	16	12	21	9	20	14	21	8	18	14	22	7	7	1	3	105	127	18	22	2	9	2	7	—	1	3	2	13	9	67	95	35	31	7	11	3	14	2	3	3	5	—		

Öfversigt af antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuka för dag, äfvensom af kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid statens anstalter för sinnessjukas behandling under år 1896.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid års slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
Göteborgs hospital . . .	175	63,171	173	23,928	80	—	37-9	138	64	693	85	—	1-1	4	01	95,216	—	1	51	551	64
Hernösands » . . .	225	82,740	226	33,364	24	—	40-3	147	17	1,213	29	—	1-5	5	37	92,850	14	1	12	410	85
Kristinehamns » . . .	300	109,469	299	42,700	88	—	39-0	142	77	1,766	40	—	1-6	5	90	137,439	75	1	25	459	52
Lunds » . . .	354	127,615	349	152,450	40	—	35-3	128	98	4,583	08	—	1-1	3	88	405,680	52	—	94	343	22
» asyl	836	304,841	833																		
Malmö »	175	63,719	174	23,370	01	—	36-7	134	19	812	21	—	1-8	4	67	64,803	67	1	01	372	22
Nyköpings hospital . . .	140	43,774	120	14,022	66	—	32-0	117	26	777	98	—	1-8	6	50	49,943	89	1	14	417	24
Piteå hospital och asyl . . .	300	97,397	266	36,653	43	—	37-6	137	74	1,149	40	—	1-2	4	32	116,507	98	1	20	437	82
Stockholms hospital . . .	270	97,832	267	39,563	22	—	40-4	148	18	1,536	80	—	1-5	5	47	115,959	15	1	18	431	88
Upsala »	446	160,088	437	59,532	76	—	37-2	136	11	2,378	61	—	1-4	5	42	180,528	83	1	13	413	58
Vadstena » och asyl . . .	784	221,821	606	79,227	76	—	35-7	130	74	2,330	73	—	1-1	3	84	236,621	35	1	07	390	46
Vexjö hospital	222	77,875	213	30,607	81	—	39-3	143	66	696	15	—	0-9	3	27	88,462	30	1	14	415	31
Visby »	32	11,274	31	6,486	81	—	57-5	209	87	—	—	—	—	—	—	15,658	26	1	39	506	91
Summa	4,259	1,461,616	3,994	541,908	78	—	37-1	135	68	17,983	50	—	1-2	4	49	1,599,671	84	1	09	400	52

Uppgift på de vid statens anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

1.	2. Öfverläkare.	3. Asylläkare.	4. Biträdande läkare.	5. Underläkare.	6. Amanuenser.	7. Uppsyningsmän.	8. Föreläsarekor.	9. Sjukvårdare.	10. Sjukvårdskor.	11. Medeltal sjukplatser dagligen året om utspisade.	12. Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbefintliga.
Göteborgs hospital	1	—	1	—	—	1	1	12	9	173	10-9
Hernösands »	1	—	1	—	—	1	1	16	14	226	7-5
Kristinehamns »	1	—	1	—	—	1	1	22	24	299	6-5
Lunds »	1	—	1	—	1	1	1	24	24	349	7-3
» asyl	—	1	—	2	—	1	1	33	33	833	12-6
Malmö »	—	—	1	—	—	1	1	8	7	174	11-6
Nyköpings hospital	1	—	—	—	—	1	1	8	7	120	8-7
Piteå » och asyl	1	—	1	—	—	1	1	18	16	266	7-8
Stockholms »	1	—	1	—	1	1	1	15	22	267	7-2
Upsala »	1	—	2	—	—	1	1	38	28	437	6-6
Vadstena » och asyl	1	—	2	—	—	1	1	40	38	606	7-8
Vexjö »	1	—	1	—	—	1	1	13	13	213	8-2
Visby »	1	—	—	—	—	1	1	2	2	31	7-8
Summa	11	1	12	2	2	13	13	249	237	3,994	8-2

Inkomster för hospitals underhåll år 1896.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- avgifter.		Ränta å patient- avgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- ningsmedel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	900,000	—	—	—	—	—	—	—	311	10	—	—	140	—	—	—	900,451	10
Göteborgs hospital	—	—	32,233	15	68	26	61	—	—	—	—	—	947	72	2,468	09	35,778	22
Hernösands >	—	—	43,266	10	24	98	90	—	—	—	10	64	1,390	52	3,614	11	48,396	85
Kristinehamns >	—	—	56,902	35	63	97	61	—	—	—	—	—	950	15	14,145	57	72,123	04
Lunds > och asyl	—	—	251,309	50	118	82	595	50	—	—	—	—	43,671	07	14,098	66	309,793	05
Malmö asyl	—	—	30,082	05	12	75	105	—	—	—	—	—	1,924	57	—	—	32,124	37
Nyköpings hospital	—	—	21,543	70	33	43	60	—	—	—	—	—	1,939	25	—	—	23,576	38
Piteå > och asyl	—	—	49,974	45	101	95	225	—	—	—	—	—	1,742	84	3,646	43	55,690	67
Stockholms >	—	—	62,664	30	19	80	145	50	14,000	—	35	—	4,002	13	771	64	81,638	37
Uppsala >	—	—	102,234	20	45	30	240	—	—	—	—	—	2,106	77	21,094	34	125,720	61
Vadstena > och asyl	—	—	125,825	30	62	44	402	45	—	—	—	—	9,048	66	15,938	32	151,277	17
Vexjö >	—	—	47,221	90	38	95	75	—	—	—	—	—	2,231	76	1,666	33	51,233	94
Visby >	—	—	5,292	65	6	17	—	—	—	—	—	63	1,302	76	—	—	6,602	21
Summa	900,000	—	828,549	65	596	32	2,060	45	14,311	10	46	27	71,398	20	77,443	49	1,894,405	48

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.										
			Aflöving.		Utapisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshällning.				
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.			
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	1) 2,561	—
Göteborgs hospital	4	50	26,479	86	32,948	25	6,112	80	12,827	33			
Hernösands »	—	—	27,020	97	43,166	44	4,276	44	7,395	99			
Kristinehamns »	—	—	34,454	72	56,760	96	9,057	26	19,791	37			
Lunds » och asyl	761	50	83,643	57	223,855	40	38,714	91	57,005	79			
Malmö asyl	—	—	14,354	64	28,210	18	6,342	34	8,352	36			
Nyköpings hospital	—	—	13,697	03	18,242	24	3,394	93	6,201	92			
Piteå » och asyl	—	—	36,738	82	47,766	13	5,335	10	14,135	34			
Stockholms »	—	—	29,945	46	51,087	66	9,804	79	15,232	25			
Upsala »	—	—	48,037	15	81,509	40	11,198	78	22,814	49			
Vadstena » och asyl	—	—	58,981	52	105,597	82	21,050	76	25,366	84			
Vexjö »	—	—	24,989	55	38,897	67	5,753	96	9,056	46			
Visby »	60	—	4,668	47	7,328	61	1,535	60	1,119	89			
Summa	826	—	404,511	26	735,370	76	122,577	67	201,861	03			

¹⁾ Kostnaden afser rörledning m. m. för elektrisk belysning vid Vadstena asyl. — ²⁾ Utaf beloppet hafva utgått: 5,850 kr. för byggnadsarbete och 3,130 kr. för utgått: 489 kr. 80 öre till besigtningssavode; 2,248 kr. 25 öre till div. ritningar och kostnadsförslag; 1,185 kr. 70 öre till resekostnader, samt 834 kr. 59 öre till div. hospital, hvarigenom samfälda underhållskostnaden för året uppgår till 1,889,199 kr. 21 öre.

Sammandrag af 1896 års redovisning

Tab. 19.

D e b e t.					
<i>Balans från år 1895.</i>					
Skulder: Patientsgifter		6,929	97		
Lundgrenska donationsfonden		687	59		
Diverse		113,982	51		
Uppförande af hospital vid Piteå		8,694	92		
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena		30,440	36		
Nybyggnad för sinnessjuka kvinnor vid Lunds asyl		16,632	94		
Om- och nybyggnader vid Vadstena hospital		656	—		
Öfverleverering		32	08	178,056	37
<i>Afskrifning.</i>					
Se Tab. 18		—	—	826	—
<i>Utgifter.</i>					
Se Tab. 18		—	—	1,889,199	21
<i>Balans till år 1897.</i>					
Behållningar och fordringar:					
Kontant		7,570	75		
Förråden		148,586	86		
Patientsgifter		11,677	50		
I bank inestående		165,018	93		
Diverse		47,130	38		
Förskott		5,000	—	384,984	42
Summa		—	—	2,453,066	—

underhåll år 1896.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	²⁾ 9,460	—	—	—	—	—	³⁾ 14,148	34	—	—	—	—	27,669	34
693	85	1,556	34	3,730	77	7,670	52	604	49	295	99	5,060	84	450	—	4,751	97	103,132	51
1,213	29	1,256	10	1,671	86	6,998	28	565	84	743	41	3,195	20	850	—	2,926	06	101,279	88
1,766	40	1,836	06	8,344	98	7,820	37	904	37	40	33	8,405	19	—	—	13,875	54	163,057	55
4,583	08	7,411	68	6,024	96	26,954	81	1,723	78	3,454	25	13,665	32	960	—	7,404	40	475,401	95
812	21	1,762	67	1,644	38	4,566	94	654	89	216	83	2,670	—	828	66	—	—	70,416	10
777	98	933	72	2,216	31	8,871	31	431	27	—	—	2,602	07	1,050	—	396	42	58,815	20
1,149	40	1,533	10	4,557	06	13,103	07	378	19	107	60	4,914	84	—	—	6,108	46	135,827	11
1,536	80	3,399	80	2,309	78	9,367	43	579	17	165	24	7,579	14	1,108	33	1,960	85	134,076	65
2,378	61	3,814	47	4,422	75	17,412	60	699	40	215	34	5,945	46	100	—	16,184	69	214,733	14
2,330	73	3,243	98	8,584	96	15,556	97	1,273	74	68	67	30,780	83	2,657	70	9,223	13	284,717	65
696	15	1,583	79	1,286	24	13,001	98	370	75	—	—	3,950	64	1,408	33	1,416	45	102,411	97
68	49	200	05	263	51	1,240	30	4	80	—	—	468	84	400	—	—	50	17,299	06
18,006	99	28,531	76	45,057	51	142,024	58	8,190	69	5,307	66	103,386	71	9,813	02	64,248	47	1,888,888	11

värme- och ventilationsledningar vid Nyköpings hospital, samt 480 kr. för ångpanna och köksinredning vid Vexjö hospital. — ³⁾ Af nämnda belopp 14,148 kr. 34 öre hafva andra kostnader. — ⁴⁾ Till utgiftsumman 1,888,888 kr. 11 öre kommer utaf Adelsvärdskas stiftelsen, med 311 kr. 10 öre bekostade undehållet för en frisång vid Vadstena

öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1895.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant	10,002	24	
Förråden	145,206	21	
Patientafgifter	12,129	90	
I bank innesittande	172,003	57	
Diverse	45,135	97	384,497 89
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. 17	—	—	1,894,405 48
<i>Balans till år 1897.</i>			
Skulder: Kassen			
Patentafgifter	43	66	
Lundgrenska donationsfonden	5,433	40	
Diverse	705	17	
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena	120,762	60	
Anläggning af asyl för sinnessjuka vid Upsala	5,695	67	
Nybyggnad för sinnessjuka qvinnor vid Lunds asyl	20,885	69	
Ombyggnad af cellflygeln vid Nyköpings hospital	16,632	94	
Byggnad af cellflygeln vid Nyköpings hospital	113	50	
Byggnad för bageri och bryggeri vid Vexjö hospital	3,890	—	174,162 63
Summa	—	—	2,453,066 —

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a.																			
	Antal	Från			Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
		landsbygdet.	städer.	ej angivet.	män.	kvinnor.	ej angivet.	opätra.	gifva.	ej angivet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angiven.	enkeltdt hus.	enkeltdt anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.	ej angiven på plats.
Stockholms stad ¹⁾	299	—	299	—	49	56	194	—	—	299	—	—	—	299	—	—	105	—	194	—
Stockholms län	238	210	28	—	115	123	—	164	74	—	3	65	170	—	124	2	9	1	102	—
Upsala >	213	184	29	—	96	117	—	157	56	—	3	64	146	—	88	9	28	—	88	—
Södermanlands >	237	189	48	—	135	102	—	147	90	—	4	91	142	—	77	1	37	—	122	—
Östergötlands >	514	390	124	—	240	274	—	371	143	—	4	190	320	—	226	2	67	1	218	—
Jönköpings >	414	362	52	—	206	208	—	271	143	—	3	138	273	—	254	5	51	1	103	—
Kronobergs >	307	298	9	—	146	161	—	211	96	—	2	103	202	—	198	—	17	2	90	—
Kalmar >	417	365	52	—	219	198	—	300	117	—	6	131	280	—	264	2	55	3	93	—
Gotlands >	104	93	11	—	50	54	—	77	27	—	2	34	68	—	72	1	5	—	26	—
Blekinge >	227	159	68	—	111	116	—	165	62	—	3	80	144	—	104	5	54	3	61	—
Kristianstads >	383	349	34	—	186	197	—	298	85	—	5	137	241	—	189	4	43	5	142	—
Malmöhus >	578	420	156	2	255	323	—	431	144	3	9	174	391	4	167	4	121	4	272	10
Hallands >	289	242	47	—	116	173	—	206	83	—	2	98	189	—	189	—	15	1	84	—
Göteborgs stad ¹⁾	176	—	176	—	68	108	—	120	56	—	1	53	122	—	34	5	87	—	50	—
Göteborgs och Bohus län	337	307	30	—	146	191	—	245	92	—	—	102	235	—	204	1	26	4	102	—
Elfsborgs län	623	573	50	—	324	299	—	440	183	—	7	193	423	—	404	—	60	2	157	—
Skaraborgs >	417	378	39	—	227	190	—	302	115	—	3	132	282	—	249	5	22	8	133	—
Vermlands >	627	599	28	—	312	315	—	476	151	—	9	204	414	—	378	1	58	—	190	—
Örebro >	364	324	40	—	192	172	—	250	114	—	6	125	233	—	149	2	57	2	154	—
Vestmanlands >	262	212	50	—	134	128	—	181	81	—	—	79	183	—	103	3	28	3	124	1
Kopparbergs >	430	400	30	—	215	215	—	297	133	—	1	140	289	—	220	2	32	8	168	—
Gefleborgs >	324	269	55	—	146	178	—	202	122	—	3	94	227	—	155	4	33	3	129	—
Vesteruorrlands >	345	319	26	—	173	172	—	225	120	—	4	113	228	—	172	1	13	2	157	—
Jemtlands >	172	167	5	—	101	71	—	122	50	—	1	64	107	—	100	—	3	1	68	—
Vesterbottens >	236	226	10	—	129	107	—	165	71	—	5	89	142	—	149	1	1	2	83	—
Norrbottnens >	192	178	14	—	111	81	—	153	39	—	2	74	116	—	113	—	10	—	69	—
Summa	8,725	7,213	1,510	2	4,202	4,329	194	5,976	2,447	302	88	2,767	5,567	308	4,382	60	1,087	56	3,179	11

¹⁾ Rapporten ofullständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

sinnessjuka och idioter i riket år 1896.

I d i o t e r.																						
Antal.	Från		Kön		Civilstånd			Ålder				Vårdas inom										
	landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	melan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	ensklidit hus.	ensklid anstalt.	fattighus.	länsasservit.	hospital eller asyl.	ej angifven plats.					
18	—	18	5	13	—	—	18	—	—	—	18	—	—	18	—	—	—	Stockholms stad.				
241	227	14	146	95	—	—	—	66	114	61	—	177	12	31	10	11	—	Stockholms län.				
155	133	22	86	69	—	—	—	54	64	37	—	118	21	7	—	9	—	Upsala »				
250	233	17	140	110	—	—	—	62	109	79	—	170	14	48	—	18	—	Södermanlands »				
448	406	42	261	187	—	—	—	105	200	143	—	334	18	81	—	15	—	Östergötlands »				
327	300	27	192	135	—	—	—	74	159	94	—	287	4	31	—	5	—	Jönköpings »				
276	270	6	135	141	—	—	—	61	150	65	—	255	7	9	—	5	—	Kronobergs »				
381	356	25	202	179	—	—	—	83	193	105	—	337	10	29	—	5	—	Kalmar »				
72	66	6	42	30	—	—	—	16	37	19	—	67	1	4	—	—	—	Gotlands »				
228	197	31	117	111	—	—	—	57	104	67	—	168	19	34	—	7	—	Blekinge »				
307	297	10	188	119	—	—	—	79	119	109	—	237	25	30	—	15	—	Kristianstads »				
404	337	67	218	186	—	—	—	111	184	109	—	286	20	60	1	37	—	Malmöhus »				
223	207	16	120	103	—	—	—	52	100	71	—	196	5	17	—	5	—	Hallands »				
64	—	64	30	34	—	—	—	63	1	—	—	39	14	11	—	—	—	Göteborgs stad.				
286	272	14	169	117	—	—	—	70	131	85	—	254	18	8	—	6	—	Göteborgs och Bohus län.				
443	423	20	242	201	—	—	—	89	212	142	—	399	8	33	—	3	—	Elfsborgs län.				
374	356	18	224	150	—	—	—	97	170	107	—	311	16	34	1	12	—	Skaraborgs »				
583	557	26	324	259	—	—	—	139	259	185	—	516	13	40	1	12	1	Vermlands »				
341	329	12	199	142	—	—	—	100	135	106	—	244	20	62	1	14	—	Örebro »				
163	147	16	90	73	—	—	—	61	70	32	—	118	20	13	1	11	—	Vestmanlands »				
395	379	16	196	199	—	—	—	112	156	127	—	357	6	26	1	5	—	Kopparbergs »				
308	261	47	167	141	—	—	—	102	125	81	—	222	33	40	—	13	—	Gefleborgs »				
213	196	17	109	104	—	—	—	57	105	51	—	198	5	8	—	2	—	Vesternorrlands »				
177	173	4	100	77	—	—	—	49	74	54	—	169	3	2	—	3	—	Jemtlands »				
220	211	9	130	90	—	—	—	54	92	74	—	216	—	3	—	1	—	Vesterbottens »				
131	125	6	82	49	—	—	—	23	67	41	—	118	—	9	—	4	—	Norrbotteus »				
7,028	6,458	570	3,914	3,114	—	—	—	6,998	17	18	—	1,902	3,155	2,053	18	5,793	312	688	16	218	1	Summa.

Bil. B. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af öfverläkare vid hospital.

1.

Utlåtande af Öfverläkaren m. m. A. Envall.

Af handlingarne inhemtas följande:

Thonning, som på anmodan af polis från Norge, der han efterspanades för häststöld, den 19 December 1895 häktades i Torpa, Ervalla socken, uppgaf sig då heta Carl Nilsson och vara gårdfarihandlande samt förnekade all vetskap om Th. Vid förhör inför kronolänsman Malmgren följande dag ville han till en början icke lemna några upplysningar om sin person. »Han mindes ingenting af sitt föregående lif och uppförde sig stundtals, som om han varit vansinnig.» Småningom medgaf han likväl, att han vore slagtaren Carl Oskar Thonning från Nordstrand i Norge, att han der blifvit straffad med 20 dygns vatten och bröd för velocipedstöld, att han rymt från Norge under det han stått under tilltal för häststöld, att han i Norge vore gift med Anna Maria Hansen, dotter till smeden Hansen i Nordstrand; att han i äktenskapet hade en son, Mimer, född den 5 Maj 1894; att han sjelf vore född i Hjertlanda socken, Jönköpings län den 10 Maj 1869, att han vore oäkta son till numera afidne pigan Anna Nilsson, hvilken från Hjertlanda flyttade till Jönköping; att han från 10 års ålder fått taga sig fram på egen hand, först såsom kreatursvallare vid Tidaholm, att han under de följande årens sommarmånader vallade kreatur än här än der och att han handlade med småsaker under vintrarna; att han konfirmerades i Hjertlanda, ehuru väl att modern redan då flyttat till Jönköping; att han undervisats i skola endast en vinter, att han, blifven äldre, hade årstjenster i Småland och Vestergötland, men för det mesta gått omkring och handlat; att han sist 1892 tjenade hos slagtaren Andersson i Venersborg, hvarifrån han 1893 begaf sig till Norge och gifte sig; att han sedan varit skattskrifven i Jönköping. Efter enträget nekande medgaf han, att han på sätt och vis äfven i Sverige tagit velocipeder, men när och hvar kunde han icke förmås uppgifva.

Vid häktningen hade Th. i Jerle gjort försök att kasta sig för tåget och sedan genom kupéfönstret i Jerleån, men båda gångerna hindrats.

Sedan Th. inför Konungens Befallningshafvande i Örebro erkänt att han den 18 Juni 1895 från C. G. Johansson i Eglan, Voxtorps socken, olofligen tillgripit en velociped och följaktligen vore den i Polisunderrättelser N:o 74 a 1 1895 efterlysta person, blef han öfverflyttad till länsfängelset i Halmstad för undergående af ransakning inför Höks Häradsrätt.

Om hans förhållande å Örebro länsfängelse erhöi jag på förfrågan följande skrifvelse: Carl Johan Thonning ankom till Örebro länsfängelse den 19 sistlidne December. Utseende och blick förvirrade och slöa. På dagarna vistades han nästan ständigt uppe och var då merendels i rörelse gående på tvären i kretsgång med hufvudet på sned och nickande i takt med den enformigt släpande gången under det armarna voro i ständig, darrande rörelse. På frågor svarade han nästan alltid endast:

»jag vill inte», någon gång andra enstaka ord, alltid med jämrande röst. Tilltalades han mera hårdt, kom nästan hela kroppen i skakning, under det han utstötte tjutande läten. Matlusten var god och afföringen ej trög; mot slutet af vistelsen här orenade han några gånger i cellen. Sönnen var ojemn. Af medicin användes bromkalium och chloral. Någon förändring i hans tillstånd inträdde i öfrigt ej under hans vistelse i fängelset, derifrån han afsändes den 1 Januari. Örebro den 10 Mars 1896. H. Eckman, fängelseläkare.» Vid ransakningen som företogs den 18 Januari 1896 företeddes 2:ne intyg från lasarettsoch fängelseläkaren G. Tillman, det ena af den 4 Januari: »att Th. synes vara sinnesrubbad, att han att dömma af det sätt på hvilket han efter intagandet på länsfängelset uppfört sig i cellen synes vara samhällsvädlig», det andra af den 18 Januari: »att å härvarande lasarett därcellafdelning intagne Th:s sinnesbeskaffenhet fortfarande är sådan, att intet rättsligt förhör med honom för närvarande kan anställas.» Beträffande åtalade handlingen ådagalades, att Th. under namn af Carl Johan Nordi den 20 Maj 1895 till målsegaren C. G. Johansson i Eglan, Voxtorps socken, sålt en velociped, som han åter den 18 Juni samma år olofligen tillgripit. Såväl målsegaren som de 3 hörda vittnena, hvilka genom besök på lasarettet öfvertygat sig om, att Th. var samma man som förra året förehaft omnämnda velocipedhandel, uppgåfvo, att Th. då tycktes vara vid fullt redig sinnesförfattning. Stadsfiskal Hammarström i Venersborg intyggar efter förhör med slagtaren Andersson och andra personer, som haft beröring med Th. under hans vistande der i staden 1892—93, att Th., ehuru begifven på spritdrycker icke visade ringaste tecken till sinnessjukdom, och att han natten till den 21 April rynde från staden medtagande en velociped från läraren Swanström. Polismannen Hjelmqvist intyggar, att Th., då han af Hj. den 19 December 1895 häktades, icke visade tecken till vansinne. De genom Konungens Befallningshafvandes i Hallands län hit inkomna prestbetygen och Bil. B. till K. Stadgan af den 2 November 1883 angå tydligen en helt annan person, Carl Johan Johansson född i Hjertlanda och skrifven i Kågeröd, hvilken person enligt mig lemnadt meddelande, som här bifogas, för närvarande på Landskrona kronohäkte aftjenar honom den 18 December 1895 ådömda 4 månaders straffarbete. Denna förveixling torde hafva uppstått genom Th:s delvis osanna bekännelse för kronolänsman Malmgren. Rörande Th:s förhållande efter ankomsten till Halmstad yttrar lasarettsoch fängelseläkaren G. Tillman den 4 Januari detta år: »jag fann Thonning vid mitt besök i cellen, der han vaktades och tillsågs af en i detta ändamål inbeordrad manlig fånge, stående på golfvet med från sida till sida oafbrutet vaggande öfverkropp, högra handen hölls fattad om venstra pekfingeret under det händerna, på detta sätt hopkopplade, liksom öfverkroppen fördes taktmässigt från sida till sida, blicken var sorgbunden och fånig, och på frågor lemnades inga eller endast orediga svar. Från det fysiska tillståndet intet att anmärka. Då och då uttalade han några

itererade meningar, såsom att han »åkte fort», »ville till Maria» etc. samt betedde sig som en sinnesrubbad.

Den 6 Januari förflyttades Th. till lasarettet och i sitt utlåtande öfver hans tillstånd af den 27 sistlidne Januari yttrar läkaren bland annat:

»Th:s sinnesförfattning har, sedan han intogs å lasarettet, undergått föga eller ingen förändring. Då någon är inne i cellen eller då han eljest tror sig observerad, fortsätter han de ofvannämnda vaggande kropps- och handrörelserna, svarar i allmänhet osammanhängande och kort på frågor, oftast endast med ett enkelt »ja», huru litet det än för tillfället kan passa samt uttalar då och då någon kortare mening, som att han »åker», »åker fort», »du är snäll för du ger mig god mat» (till betjeningen), »du är stygg för du har tagit min skjorta» (till läkaren) o. s. v. Hans fysik är kraftig och frisk, pupillerna reagera för ljuset. Han äter ej utan att matas, men då med god aptit; afföringen ordentlig, har i allmänhet lemnats på golfvet, på sistone dock ofta i klosettstolen; urinen ägghvitfri, låtes nästan alltid å cellgolfvet. Hans yttre sinnen synas synnerligen skarpa; han observerar genast det minsta knäpp i korridor-dörren utåt gården, riktar då sina blickar åt det hållet samt synes iutresserad af att komma upp och ut, hvartill han äfven gjort många, ehuru åtminstone hittills lätt afvärdade försök. Att genom observationsluckan betrakta honom oförmärkt faller sig synnerligen svårt, ty han observerar lätt den iakttagande; ofta öfversmetar han efteråt glaset med exkrementer för att omöjliggöra iakttagandet från det hållet. Betjeningen tror sig emellertid delvis ha iakttagit, att han, då han tror sig obemärkt, håller sig mera stilla i sängen, plockande med händerna och dylikt; då jag på detta sätt kunnat iakttaga honom, har han i allmänhet gått ikring sängen, bäddat i höet eller på annat sätt pysslat deri, skubbat sig på kroppen etc., och har jag aldrig dervid kunnat iakttaga, att han betett sig som en normal människa. Om nätterna har han, såvidt kunnat utrönas, varit lugn och sofvit (fått till hvarje natt efter inkomsten 2 gram kloral och 1 gram bromkalium; eljest ingen medicin). Ehuru Th. af försiktighets hänsyn hade fräntagits alla kläder och förvarades naken i hö, lyckades han ändock den 7 Januari utföra ett själfmordsförsök genom att af höet sno ett rep och hänga sig vid ett å celldörrens insida befintligt handtag och var vid anträffandet nära medvetslös. Höet hade derefter skurits till hackelse. Med läkaren hade han varit mindre meddelsam, men deremot mera med betjeningen, som fått sig delgifven en och annan episod ur hans förfutna lif; dessa meddelanden hafva merendels rört sig om hans släktförhållanden, hans skicklighet i velocipedåkning, dervid erhållna täffingspokaler o. s. v.

Bemålde läkare förklarar derföre: »att Thonning efter sin ankomst till Halmstad varit och fortfarande är sinnesrubbad. »Önskligt är emellertid, att Th. till full klarhets vinnande beträffande hans nuvarande sinnesbeskaffenhet intages på något hospital. På grund af hvad handlingarna i målet för öfrigt upplysa anser jag deremot, att Th. vid åtalade gerningens begående den 18 sistlidne Juni varit vid sitt förstånds fulla bruk.»

I skrifvelse af den 16 Februari, då Thonning lemnade Halmstads lasarett, yttrar merbemålde läkare: »Th. har de sista 12 dygnen ej tagit någon nattmedicin, men har dock fortfarande varit lugn om nätterna. Någon nämnvärd förändring i tillståndet ej inträdd, dock har han på sistone varit något lugnare

och mera meddelsam, ehuru samma oredighet i tankegång och svar som förut fortfarit. Exkrementerna och urinen ha på sistone då och då lemnats i klosetten, vanligtvis dock å cellgolfvet, aldrig i sänghöet. Fæces ha på sistone ej vidare smetats omkring, sedan han i ett afloppsrör dermed lyckats instänga de förut besvärliga och af honom fruktade »poliserna». Han har fortfarande måst matas, men då ätit med god aptit. Tvångs-? rörelser som förut.

I allmänhet har han fortfarande åtlydt för tillfället gifna befallningar och i det stora hela varit ganska foglig och lätt-skött. För så vidt af mig och betjening kunnat iakttagas, har han fortfarande aldrig betett sig normalt. Några själfmordsförsök hafva ej vidare företagits och väl sväriligen ej heller kunnat företagas, då han fortfarande saknat alla lösa effekter i cellen utom det till hackelse skurna sänghöet, i hvilket han legat fullständigt afklädd.»

Sedan Höks Häradsrätt i utslag af den 18 sistlidne Januari begärt Kongl. Medicinalstyrelsens utlåtande och Styrelsen, som i de insända handlingarna saknat tillräcklig ledning för afgifvande af det begärda utlåtandet, förordnat, att Thonning skulle för undersökning af sinnesbeskaffenheten intagas på Kristinehamns Hospital, så blef Th. den 20 Februari här intagen.

Den öfver honom förda journalen lyder med utslutande af anamnesen:

Stat. præs. den 26 Febr.

Thonning är 168 cm. lång och väger 66 kg. Kroppsbyggnaden något spenslig, hull och muskulatur ordinära. Allmänna utsendet friskt. Hufvudets bildning utan anmärkning; mätten resp. 56, 18,5 och 15 cm., index 865. Ansigtet välbildadt med ganska regelbundna drag; hy frisk och rödblommig, ögon blå, hår cendré. De 2 högra framtänderna i öfverkäken äro borta och ersatta med 2 löständer fästade medelst en hårdgummi-platta. Inga stigmata degenerationis. På venstra underarmen finnes tatuerad C. J. N.

Ansigtstrycket misstänksamt med irrande blick, vanligen något stelt, stundom mera lifligt. Vanligen är han på rörlig fot, vandrar med bredbent släpande gång omkring, något framåtlutad, håller högra handen fattad om venstra pekfingeret och svänger af och an med armarna, vaggar hit och dit med kroppen, och gör understundom en plötslig helomvändning (alltid åt höger) eller hoppar till ett par tag. Detta är isynnerhet fallet, då han hårdt ansättes med frågor, hvarvid han lätt blir irriterad. Annars är han jemförelsevis foglig och beskedlig, ehuru något egensinnig och envis, särskildt, då man vill afhålla honom från de ofvannämnda tvångsrörelserna. Ej våldsam kan han emellertid, då han på något sätt förfördelas af sina medpatienter, gifva svar på tal äfven handgripligen, utdelar s. k. danska skallar emellanat. Under samtal egnar han behörig lystring och uppmärksamhet åt sin interlokutör, men då det faller honom in, generar han sig ej för att stiga upp från stolen och vända ryggen till samt vandra omkring och göra sina anmärkningar beträffande möbleringen och öfriga föremål i rummet. Han visar dervid klar och redig uppfattning samt godt minne samt för en person i hans samhällsställning ingalunda vanliga kunskaper och beläsenhet.

Ett par exempel må anföras. Då journalskrifvaren skulle taga hufvudmåten på patienten blef denne något irriterad och gjorde motstånd samt ville ej sitta stilla. Härvid utspann sig då följande skämtsamma dialog.

Journalnskrifvaren: »om du ej sitter stilla, så knäpper jag till dig»; pat.: »då slår jag igen»; journalnskr.: »har du ej läst i skriften, att om någon slår dig på ena kinden, så skall du också vända den andra till? Pat.: »ja, men der står också öga för öga, tand för tand, det står i Math. Ev. 5 kap. 38 vers.» Stället befanns rätt citeradt. I sammanhang härmed frågade pat.: »har du inte hört hvad Carl XII sade?» och då svaret utföll nekande, fortsatte han: »jo han sa', att man skall vara mild som ett lam mot sina vänner, men grym som ett lejon mot sina fiender!» —

Då pat. med anledning häraf tillfrågades, om han visste Carl XII:s dödsår, började han följande monolog: »låt mig se — Gustaf II Adolf dog 1632 — Drottning Kristina regerade i 21 år — hon efterträddes af sin kusin Carl Gustaf af Pfalz, som regerade i 6 år — Carl XI regerade i 29 år». Dessa siffror stämma ju nästan. Men då man ber honom lägga tillsammans dessa år för att få Carl XII:s dödsår uekar han; kanske tycker han, att det är för besvärligt, kanske känner han sig ej riktigt säker i hufvudräkning. Ej heller känner han till hvar Carl XII dog, men att »han blef skjuten af en svensk officer» det vet han. Men då man leder samtalen in på hans egna förhållanden och föregående lif, är det slut med hans reda och förstånd. Hans svar äro motsägande och synas vimla af lögnaktiga uppgifter. Han påstår alldeles bestämdt att han ej är född i Hjertlanda och att hans föräldrar ej vore Sofia Svärd och Johan Larsson; han har aldrig varit med sin fot i Hjertlanda, han är född i Malmö af Anna Kristina Ryd och handlanden Nils Petter Ryd; han blef konfirmerad af »Hallberg i Helsingborg» — han har varit inspektör och entreprenör vid sockerbruket i Helsingborg och då hette han Carl Johan Napoleon Edelstam — sedan rymde han till Norge och derifrån till Jönköping, så tillbaka till Norge igen, der han gifte sig. Under allt detta har han äfven haft tid att vistas i Skåne på diverse ställen, såsom Vesterstad, Kägeröd, Hammarlöf m. fl. ställen, samt äfven i Venersborg, men — och härtill återkommer han ständigt — i Hjertlanda har han aldrig varit, och ej heller har han varit vid Svea Lifgarde i Stockholm. Att försöka bringa någon reda i hans uppgifter för att få en ordnad tidsföljd i hans irrfärder visar sig vara absolut omöjligt; han minnes ej när eller huru länge han vistades på det och det stället, och då man blir allt för enträgen, blir han otålig och utbrister i förargad ton: »du är så dum så, jag blir så arg på dig, för du ljuger så på mig.»

Emellertid visar han sig vara synnerligen bevandrad i Skånes geografi och har en utmärkt kännedom om personer och förhållanden derstädes, hvarom journalnskrifvaren såsom född skåning lätt kan öfvertyga sig. I hans sätt ligger ett visst drag af högmod. Han kallar alla, både läkare och andra för »du». I allt blänkande, man har, vill han gerna fatta tag och, om han får, stoppa på munnen. Han gnider då t. ex. en nyckel med kraft mot tänderna, sägande: »det gör så godt så».

Några egentliga sinnesvillor kunna ej konstateras. Han omtalade visserligen en dag, att han på sin smörgås såg mask, som »slog krum liksom änger» (oxyuris), men detta synes hafva berott på en illusion, framkallad deraf, att mellanrummet mellan 2 hans framtänder är något större än som är vanligt, hvarigenom, då han bet på smörgåsen, små upphöjda ränder uppkommo, motsvarande detta mellanrum.

Något som måhända äfven häntyder på hallucinationer (förföljelsegriller) är hans uppgift, att i Halmstad vore poliserna

efter honom; de borrade hål i cellgolfvet och, då han stack ned fingret, beto de honom, »men jag murade igen hålet med sk-t och sen fick jag vara i fred» utbrister han triumferande. Han påstår sig äfven hafva fått mask eller »örnestyrter» (tvestjertar) i hufvudet, och »är du doktor, så kan du väl ta hål på hufvudet och ta ut dem.»

Betjeningen meddelar: pat. är ej förstörande, ej bråkig eller våldsamt, om han ej af andra ofredas, går mest omkring och småpratar med sin omgivning, men är ej stojande eller bullersam, äter och kläder sig sjelf, var osnygg af 3:dje graden första natten, fick sedan ett par qvällar lavemang och har sedermera varit snygg. Sömmen något ojemn; de första 2 nätterna gick han uppe och språkade några timmar samt slog på dörren; så var äfven fallet natten till den 25; de öfriga nätterna har han legat stilla (utan sömmedel). Sinnesorganen fungera normalt; pupillerna af normal form och storlek reagera för ljus. Sensibilitet och motilitet (med undantag af de ofvan anförda tvångsrörelserna) utan anmärkning; knäreflexer något tröga. Uttalet hastigt, ibland i vissa fall påminnande om vanlig stamning — orden framkomma stötvis med en egendomligt sjungande eller gnällande ton; någon egentlig ataxi i talet dock ej förefintlig. Yrsel, svindel eller andra dylika cerebrala symptom finnas ej. Den fysikaliska undersökningen ger intet abnormt vid handen; temperaturen afebril, puls 72 slag, temligen kraftig, matlust god, afföring ordentlig; urinen klar, ljusgul, af sur reaktion, sp. v. 1,020, innehåller inga patologiska beståndsdelar.

Pat. vårdas i afd. 9 (Cellafd.) och ligger på cell om nätterna med belysning. $\frac{4}{3}$. Pat. har aflemnat ett bref adresserat till hans (fingerade?) föräldrar Ryd i Malmö. Han anställer deri en jämförelse mellan förhållandena här och huru han hade det i Halmstad, hvilken jämförelse utfaller till hospitalets fördel, ty här »har han så roligt, di är så snälla allihop och ibland slåss di så förbaskat inte på mig vi äro goda vänner allihop». Vidare säger han sig ämna »skrifva till prästen i Hammarlöf den satans jella tosk» har väl inbillat den dumme doktoren att jag heter Svärd och Johansson för han är så dum som en tosk så han tror allt hvad di inbillar han den doktoren» (obs! uttrycket »inbillar han»: Denna dativ och akkusativform »han» är specifik för Malmödialekten). Han återkommer i slutet af brevet till sina ofvan omtalade föreställningar om »tvestyrter i hufvudet och flere tum långa maskar» och »di ynglar i hufvudet di också».

Brevet är för öfrigt skrifvet med ganska god piktur och någorlunda sammanhängande; bilägges journalen.

Pat. låter fortfarande höra af sig någon timme då och då om nätterna. I öfrigt ingen förändring. $\frac{8}{3}$. Pat. är ej fri från tankevillor af persekutoriskt innehåll och synes äfven hafva hörselvillor. Han har hört röster under golfvet säger han och »det är nog inga andra än poliserna, som ej kunna låta honom vara i fred». I går afton, då han skulle lägga sig, undersökte han madrassen och sängkläderna länge och mycket noga, påstående, att någon gömt sig der. På fråga, hvarför han ej alltid soffer och ligger stilla om nätterna, svarar han, att »det spökar ibland hos honom». Sinnesstämningen, hvilken oftast är tryckt och svärmodig, är efter mera sömlösa nätter något retlig. Uppmanad att skrifva till sin hustru, svarade han: »jag har sagt till Nylén (en af sjuktjenarne), att han skall gifva sig med henne, för han är så snäll så». Han är mycket mottaglig

för vänlighet och mildhet. Vid motsägelse eller, om han ej får som han vill, blir han retlig och råkar lätt i raseri. Han skiftar dervid färg, slår hufvudet i väggen, haka och underkäk skälva, de nämnda tvångsrörelserna framträda i högsta grad förstärkta och han utstöter några korta uggleliknande skrik. ^{11/3}. I går på dagrummet lät han urinen i kläderna, var hela dagen mera sorgbunden och oklar. Gått uppe ett par timmar hvar natt de senaste nätterna. Har ej kunnat sova, då han ej får vara i fred för poliserna, hvilka han hör hviskande samtala — att det är om honom derpå är han viss, fastän han ej tydligt kan höra, hvad de säga, ty »de började förfölja honom redan när han var i Trelleborg». Han fick i natt ligga på ett rum vid en tystare korridor, men var dermed mycket missbelåten. »Rummet var osundt, de sprutade på honom giftiga ångor från hål i väggarna». (Dessa hål voro skruvhålen för fönsterluckornas fixerande). Får åter sin gamla cell.

^{12/3}. Gått uppe halfva natten. Fick i dag bref från sin hustru. Han läste det, ref det itu och stoppade bitarna i fickan. Han blef emellertid irriterad och fick ett anfall af raseri sådant, som i anteckningen ^{8/3} angifvits. Så småningom lugnade han sig. Gående häftigt fram och tillbaka yttrade han för sig sjelf: »Marie, hon är så snäll så», »åker fort», »jag åker så fort så», m. fl. dyl. korta meningar. Endast genom löfte om en cigarrstump kunde han, sedan han lugnat sig, förmås skriva några rader till sin hustru. Han tackar dervid för brevet och helsar till »lillegutt och pappa och mamma också». »Hoppas att jag är frisk och kommer till dig kära Marie. Du skall inte bara sörge snälla Marie. Din trofaste C. O. R. Tonning.» Förutnämnda bref till föräldrarna undertecknade han C. J. N. Edelstam.

Ord. 3 gram chloral till natten.

^{13/3}. God sömn hela natten. I dag lugnare och redigare. ^{17/3}. Går uppe hvarje natt ett par timmar. Bultar ibland på dörren, såsom han sjelf uppger, för att förvissa sig, att ej nattvakten sover. I natt har det varit andar och djeflar inne hos honom och han har fått slagits tappert med dem. Blod fanns på skjortan och sängkläderna (näsblod antagligen). När han skulle till att somna hörde han tydligen huru »de» hviskade att »bara han somnar skola vi taga och binda honom». I natt såg han tydligt »några långa smala åbåken komma in under dörren, somliga voro korta och tjocka».

Betjeningen upplyser, att han ibland brukar doppa fingrarna i den varma soppan och stryker på pannan och hufvudet, sågande att det gör så godt. Ord. 3 gram chloral till natten.

Symptomer af psykisk rubbning finnas sålunda i riklig mängd. Då likväl misstankar på simulation förelegat, torde vara skäl att taga i öfvervägande, huru dermed kan förhålla sig.

Att märka är då först och främst, att Th:s uppträdande och sätt att skicka sig i hela 3 månader, under hvilken tid han observerats af olika läkare varit fullkomligt stereotyp, och att han aldrig fallit ur sin roll. Att hans tvångsrörelser i mindre grad framträd, då han icke trott sig observerad eller för öfrigt lemnats mera åt sig sjelf och följaktligen befunnit sig mera i psykisk hvila, talar ingalunda för simulation utan visar, synes mig, snarare just deras af viljan oberoende, alltså ofrivilliga, framträdande på grund af omedvetna retningar, som öfver associationsbanorna nå de motoriska centra. För en frisk menniska skulle det fordras oerhörda ansträngningar att hålla på med utförandet af sådana rörelser och hon skulle snart tröttna.

Hans hallucinationer synas mig äfven tydliga. De stå i den fullaste öfverenstämmelse med hans uppträdande i öfrigt, som jemte hans tankevillor är en naturlig följd af desamma. En simulatant torde ha svårt, om ej omöjligt, att åstadkomma en så helgjuten och psykologiskt följdriktig bild. Hans svärmodiga stämning, sömlösheten, hans grumlade medvetande och oklara uppfattning af sitt nuvarande läge, urinens ofrivilliga afgång m. m. tala i öfrigt tillräckligt tydligt om en rätt djup psykisk rubbning. Svårare är att afgöra, om denna framkallats endast af den schock, som vid häktningen måst uppstå på hans genom kringirrande lif och af ständig fruktan att varda fasttagen i hög grad öfveransträngda nervsystem, eller om hos honom redan före häktningen förefunnits några psykopatiska anlag, hvilka understödt den nuvarande psykosens fulla framträdande, och hvilka möjligen kunnat, om ej alldeles upphäva, så dock i någon mån minska hans tillräknelighet. Åtskilliga antydningar till detta senare saknas icke såväl i handlingarna som i pat:s egna yttranden. Den sjukdomsform, hvaraf han lider, talar också snarare för än emot detta. Att derföre endast på grund af vittnesmål från lekmän, som ju alltid i en sådan fråga döma ytligt och endast efter förefintlig formel reda, förklara honom tillräknelig synes mig vanskligt.

För ett omdöme i den vägen saknas behöflig utredning af pat:s förhållanden i barndomen och under uppväxten och af hans föregående i allmänhet såväl som också af de omständigheter, under hvilka han begått öfriga förbrytelser, för hvilka han synes vara skäligen misstänkt. Hans identitet är ej heller vidare konstaterad än att han är samma person, som den 18 Juni förra året gjorde det olofliga tillgreppet. Man vet ej ens hans verkliga namn, eller hvar och när han är född o. s. v.

På grund af hvad anfördt blifvit får jag afgifva det utlåtande: att Carl Oskar Thonning sedan sitt häktande den 19 sistlidne December varit och fortfarande är sinnessjuk och måste betraktas såsom samhällsvadlig; att beträffande hans sinnesbeskaffenhet vid åtalade brottets begående tillräcklig utredning saknas för att deröfver uttala ett bestämdt omdöme, men att anledning icke saknas till den förmodan, att Th. sedan långt tillbaka icke varit fullt normal, hvilket på heder och samvete intygas.

Kristinehamns Hospital den 20 Mars 1896.

Axel Envall.
Öfverläkare.

2.

Sjukjournal och utlåtande af Öfverläkaren m. m.
J. Liedholm.

Anamnes.

Bland de handlingar rörande J. P. Jeppsson, hvilka kommit mig tillhanda, kunna egentligen endast följande tjena till ledning för bedömandet af Jeppssons sinnesbeskaffenhet intill den 3 Mars 1896, då Jeppsson intogs på Vexjö hospital:

1. Utlåtande af fängelseläkaren i Malmö, Doktor A. Falck; afgifvet den 1 Juni 1894;
2. Utlåtande af densamme den 21 December 1895;
3. Utlåtande af fängelseläkaren i Kristianstad doktor I. Ammitzböll den 18 Januari 1896 samt
4. Utlåtande af doktor Falck den 4 Februari 1896.

Af dessa utlåtanden inhemtas:

att J. P. Jeppsson är född i Malmö den 4 December 1874 — enligt annan uppgift den 24 December 1873 —; att han redan vid 5—6 års ålder börjat snatta, och vid 9—10 års ålder tillgripit kläder, jernskrot m. m., som han sålt för att skaffa sig bränvin, snus och tobak; att han, enligt — som det synes — egen uppgift, öfvat sjelfbeßäckelse sedan sitt nionde år; att han under skoltiden skolkat mycket; att han från skolans tredje klass blifvit vid 12 års ålder — den 5 Maj 1885 — intagen ä Malmö Internat för vanartiga gossar, der han vistats 1 år och 7 månader, och endast en kortare tid iakttagit ett bättre uppförande, men i allmänhet förhållit sig illa, visat sig sjelfsväldig, slarfvig, stursk, opålitlig och lat, samt haft vana att väta under sig i bädden; att han en gång rymt, men blifvit återförd, och den 29 November 1886 för vattenbräck afpollterad till sjukhuset, men den 10 derpå följande December blifvit, efter fadrens önskan, från Internatet utskrifven; att han efter att hafva lemnat internatet — enligt egen uppgift, som det vill synas — ett år varit vaktpojke; att han vid 14—15 års ålder — likaledes, som det synes, enligt egen uppgift — i Malmö förbereddes till konfirmation, men båda gångerna tillbakasattes, emedan han stulit höns och dufvor, dem han sålde för att skaffa sig, hvad han tyckte om; att han under 10 månader varit i smedlära i Billinge, och under denna tid vid 16 års ålder blifvit konfirmerad; att han derefter vistats hos föräldrarna, till dess han i Augusti månad 1891 häktades, och 6 November samma år af Oxie och Skytts häradsrätt dömdes till 1 år 8 månaders straffarbete för åtskilliga i Malmö stad och inom Fosie socken begångna inbrottsstöld; att han under slutet af fängelsetiden, hvilken utgick den 28 Februari 1893, var hypokonder, eller — som det såges på ett annat ställe — blef orolig, understundom häftig, t. o. m. våldsamt, påstod, att maten var förgiftad; att han ej vidare ville arbeta, utan ville ut från fängelset; att han dock, efter att hafva blifvit insatt i en s. k. fönstercell, under de sista 6—7 veckorna blef stillsammare, ehuru fortfarande orolig och missnöjd; att han, efter sedan han åter kommit på fri fot, redan den 5 Mars 1893, i afsigt att stjäla, gjort sig saker till förnyadt inbrott i Malmö; att han derefter drifvit sysslolös omkring, till dess han den 21 i sistnämnda månad häktades, och den 27 samma månad af Halmstads Rådstufvurätt dömdes till 3 månaders straffarbete och 2 års vanfnejd för derstädes begången första resan stöld, hvilket straffarbete slutade den 9 Juni samma år; att han derefter strukit omkring från ort till ort, bettlande, och vid besök i Malmö den 22 Juli stulit ett ur, som han pantsatt i Helsingborg; att han, vidare kringstrykande, öfver Helsingborg, Karlskrona, Kalmar m. fl. städer, äfven kommit till Norge, der han i Erserum häktades för våld, och dömdes till 5 dygns vatten och bröd, dem han afsatt i Hamar; att han derefter öfver Göteborg begaf sig till hemmet, der han inträffade i medio af November (1893?); att han der stannade, till dess föräldrarna yttrade missnöje med hans sysslolösa hemvaro (åter, som det synes, hans egen uppgift) och ej längre ville hafva honom hos sig, hvarför han begaf sig af från hemmet, och inqvarterade sig i en lada, samt, för att skaffa sig uppehälle, under 5 serskilda nätter föröfvade inbrottsstöld i Malmö, dervid han banade sig inträde genom inslagning af fönster, fränbrytande af läsar eller lossande af takbetäckningar, och tillgrip dels födoämnen och dels mindre penningbelopp;

att han natten mellan 8—9 Maj 1894 blef gripen på bar gerning, och afförd till polisevaktkontoret, och att han såväl vid polisförhör som vid ransakning den 11 erkänt sig hafva begått förutnämnda förbrytelser; för hvilka han den 2 Juli 1894 af Malmö Rådhusrätt, såsom för andra resan stöld, dömdes till 1 års straffarbete och 2 års vanfnejd. Denna bestraffning påbörjades den 9 Juli 1894 i Malmö, men förflyttades Jeppsson den 25 December 1894 till läns cellfängelset i Kristianstad, der bestraffningen slutade den 9 April 1895. Om Jeppssons beteende under hans dåvarande vistelse på fängelset i Malmö säger doktor Falck: under sitt nuvarande uppehåll på cellfängelset från den 9 Maj har Jeppsson, ehuru han varit utan sysselsättning, uppfört sig stilla och ordentligt, med undantag af att han, fast mindre ofta, väter i bädden. På derom framställda frågor redogör han med reda och sammanhang, och med utvisande af ett ovanligt godt tids- och ortminne för sina tidigare lefnadsförhållanden; han säger sig väl veta och förstå, att det är orätt och straffvärdt att stjäla, men då han intet arbete kunnat få och ej fått vara i hemmet, har han måst stjäla för att lifnära sig. Till sitt väsen är han trög, liknöjd, lättjefull och sluten, men får man honom väl i gång, talar han helt obesväradt och utan minsta skamkänsla, ofta nog småleende, om sina bragder, om hvilka erinringar till och med tyckas roa honom. Han ser nu friskare ut, än förra gången han var intagen på fängelset, och har utvecklats till en medelstor karl med ganska stark kropps-konstitution samt medelmåttigt hull och frisk ansigtsfärg; hufvud, bål och lemmar äfvensom könsorgan äro normalt och symmetriskt utvecklade, och förete hvarken ärr, missbildningar eller lyten, ansigtsdragen grofva och trubbiga; pupillerna lika stora och rätt känsliga; sinnesverktygen intakta, känslan å händerna likväl något aftrubbad; ingen hufvudvärk; god sömn; minnet godt. uppfattning och omdöme rediga; läser och skrifer försvarligt; förete ej tecken till krampryckningar eller lamhet, inga sinnesvillor eller griller; inga sjukliga företeelser från bröstets eller bukens organ; temperatur, hjertslag och andning normala; matlusten god, se- och excretioner ordentliga, med undantag af stundom nattlig enuresis; ett litet enkysteradt hydrocele å högra funikeln.

Dr Falck ansåg, att Jeppsson hvarken då led, eller vid de tider då de ifrågavarande brotten begåtts, lidit af sådan sinnessjukdom, att han derigenom varit beröfvad förståndets fulla bruk. — Också dömdes Jeppsson som ofvan nämnts af Malmö Rådstufvurätt till 1 års straffarbete och 2 års vanfnejd. Under Oktober och November 1895 föröfvade Jeppsson icke mindre än 6 inbrottsstöld på 4 serskilda ställen, hvarvid han tillgrip dels penningar, 8 kronor 70 öre, dels matvaror, smör, bröd, ost, korf, ägg, chokolad och vin till ett uppskattadt värde af 9 kr. 40 öre.

Vid ransakningen den 8 November 1895 anhöll den åtalades fader, under förmenande att den åtalade icke vore tillräknelig för de åtalade förbrytelse, att Rådstufvurätten måtte förordna, att den tilltalades sinnesbeskaffenhet blefve i vederbörlig ordning undersökt, och inlemnade till vidare bestyrkande af sin uppgift en skrivelse från fängelsedirektören i Kristianstad, deri meddelas, att J. P. Jeppsson af Konungens Befallningshafvande i Kristianstad förpassats till dervarande fattiginrättning, och ej kunde värda sig sjelf. Vid förnyad ransakning den 22 November 1895 inlemnade åklagaren följande skrivelse: Med anledning af mottagen förfrågan rörande f. d. smedarbetaren Johan Peter Jeppsson får jag härmed upplysa, att han enligt

anteckning i härvarande sjukjournal har lidit af sinnessjukdom — paranoia — från den 2 Januari 1895 till den 9 April 1895, då han utgått med intyget: att Johan Peter Jeppsson på grund af sinnessjukdom är oförmögen att vid utgåendet från fängelset taga hand om sig sjelf, intygar Kristianstads Länsfängelse den 5 April 1895. I. Ammitzböll; samt att han den 9 September 1895 åter blifvit undersökt, och då fått följande intyg: att Johan Peter Jeppsson på grund af sinnessjukdom är oförmögen att genom arbete på egen hand förvärfva, hvad till lifvets uppehälle oundgängligen erfordras, intygar Kristianstads Länsfängelse den 9 September 1895. I. Ammitzböll.

Kristianstads Länsfängelse den 13 November 1895.

I. Ammitzböll.

Fängelseläkare.

Rådstufvurätten beslöt att handlingarna i målet skulle till Konungens Befallningshafvande i länet öfverlemnas med anhållan, att Konungens Befallningshafvande måtte föranstalta derom, att tilltalade Johan Peter Jeppssons sinnesbeskaffenhet och grad af tillräknelighet blefve af fängelseläkaren undersökt.

För resultatet af denna undersökning redogör Dr Falk i sitt utlåtande den 21 December 1895 sålunda:

Om hans (J. P. Jeppssons) tillstånd och förhållande under sista uppehållet på fängelset har antecknats: Johan Peter Jeppsson, 21 år gammal, har under sista året vuxit betydligt, och är nu en lång, rätt utbildad och muskulös karl, med ett någorlunda friskt, men trögt och inbundet utseende, och är sig lik, som han var för omkring ett år sedan, då han sist var intagen, och undersöktes å fängelset här. Han företer inga sjukliga förändringar i vissa organ; se- och excretioner äro ordentliga, och matlust och sömn synnerligen goda; sinnesorganerna funktionera normalt, och han saknar hvarken minne, uppfattning eller omdöme, men är så liknöjd och lättjefull, att han endast med svårighet kan förmås till meddelande. Han är lugn och stillsam, rättar sig fullkomligt efter ordningen inom fängelset, kläder och putsar sig ordentligt, och är snygg, utom det att han väter under sig i bädden, dock mindre ofta än för ett år sedan, idkar troligen sjelfbedäckelse, ehuru han förnekar det, och ej blifvit dermed beträdd; har såsom ransakningsfånge ej tilldelats ordnad arbete, men, då tillfälle gifvits, har han fått plocka dref och gjort det ordentligt; eljest hänger han sig uteslutande åt lättja, och synes aldrig sysselsätta sig med läsning. Af huvudvärk eller drömmar säger han sig ej besväras, och några sinnessvillor eller falska föreställningar förräder han ej. Blicken håller han gemenligen nedslagen (tittar under lugg), och är trög till samtal, men, då han väl kommer sig för, kan han rätt väl göra reda för sig. Han säger sig förstå det oriktiga i sitt uppförande, men, då han ej kunnat få arbete, och ej fått stanna i hemmet, har han nödgats söka sig herberge ute och att stjäla för att uppehålla sig. Med anledning häraf meddelar Dr Falck det utlåtande:

Att J. P. Jeppsson är en i moraliskt afseende sannolikt ohjelpigt afsigkommen personlighet, men att ingen omständighet förekommit, som ger anledning antaga, att han vid ifrågavarande stölders begående varit beröfvad förståndets bruk.

Rådstufvurätten fann nu lagligt bestämma, att ransakningshandlingarna i målet med fängelseläkarens deri intagna intyg

öfver Jeppssons sinnesbeskaffenhet skulle öfverlemnas till Medicinalstyrelsen.

Den 13 Januari 1896 uppdrog Kongl. Medicinalstyrelsen åt Dr Ammitzböll att afgifva fullt motiveradt yttrande om Jeppsson, hvilket yttrande Dr Ammitzböll afgaf den 18 Januari samma år, och hvaraf inhemtas:

I betydlig motsats till hans förhållande på cellfängelset i Malmö står hans tillstånd under vistandet i härvarande fångelse. I sjukjournalen — han sjukskrefs den 2 Februari 1895 — står endast: slö, osnygg med urin och excrementer, framsidan af låren sårig (onani); talar aldrig sjelfmant, och svarar trögt på frågor, men skrattar ibland omotiveradt. Insatt på ljus dubbelcell. Oförändrad vid afgången $\frac{9}{4}$.

Till supplerande häraf anför Dr Ammitzböll: Under hela sitt vistande här var han ytterst inbunden till sitt sätt, led ofta af enuresis nocturna, kastade ibland urinen på golvet, och smutsade ner med excrementer på väggarne; något samtal med honom var omöjligt för alla, endast enstaka ord kunde man locka ur honom. Ständigt stod han i lutande ställning i ett hörn af cellen med händerna nedåt, oftast stödda mot framsidan af låren, hvilka genom rifning med naglarna under natten voro söndersargade, så att han större delen af tiden måste hafva särskild förbindning. Han kunde kläda sig sjelf, men ref ständigt sönder byxorna. Tidvals blef han satt till att plocka trassel, men gjorde icke något vid det, förrän han blifvit insatt i ljus dubbelcell med en annan fånge. Icke håller med den talade han; ofta tycktes han rädd. Vid frigifvandet, den 9 April, af fördes han till härvarande fattiggård, der han vistades, till dess han den 14 Augusti bortgick derifrån. Liksom på fängelset ansågo alla på fattiggården honom sinnessjuk, och hans sätt var hufvudsakligen hela tiden detsamma, som på fängelset. Om natten bemärktes han onanera, på dagen ref han sönder byxorna. Han talade lika litet här, blef försöksvis satt till att hugga sten, och kunde verkligen hugga duktigt till, då man gaf honom släggan i handen, och visade honom, hvar han skulle slå, men så fort icke någon ständigt stod öfver honom, satte han bort släggan, och ställde sig i ett hörn i samma ställning som på fängelset, och kunde stå orörlig, så länge han fick lof. Men någon gång hände det, att han utan anledning för en stund gaf sig till att dansa och hoppa omkring. Redan i början af September infördes han åter såsom lösdrivare hit på fängelset, och som hans tillstånd föreföll oförändradt, afgafs den 9 September det i handlingarna intagna intyget (se ofvan), hvarpå han fördes till Malmö, der han sattes i frihet. Genom de i ransakningshandlingarna inneslutna upplysningar har Dr Ammitzböll kommit till den uppfattning af J. P. Jeppsson, att han är ett från början med dåliga anlag utmärkt individ, som i slutet af 1892 genomgått en akut melankoli, och sedan genom upprepade remissioner och exacerbationer, hvilka isynnerhet tyckas blifvit framkallade genom långvarigt cellstraff, sjunkit ned i kronisk sinnessjukdom, och, såvidt yttrandet skall gälla hans (då) senast begångna lagöfverträdelse — — — med kännedom om hans tillstånd i början af September 1895, icke med sannolikhet kan antagas varit så frisk, att han varit ens ofullständigt tillräknelig.

Med anledning af detta Dr Ammitzbölls yttrande anmodade Kongl. Medicinalstyrelsen Dr Falck att inkomma med

det förnyade utlåtande, som af Dr Ammitzbölls yttrande kunde föränledas, hvilket uppdrag Dr Falck fullgjorde den 4 Februari 1896.

Sedan Dr Falck i detta utlåtande bemött åtskilliga Dr Ammitzbölls utsagor, förklarar han Jeppssons dåvarande tillstånd vara sådant det förut af honom beskrifvits: Jeppsson är lat, trög och sluten, och tager aldrig initiativ till ett samtal, ledde dock för några dagar sedan uppmärksamheten på sitt vattenbräck (Hydrocele funiculi cysticum), hvilket ökats något litet, och syntes oroas honom, är kanske lättare att förmå till meddelande, men svarar alltjemt trögt och fåordigt; vid ett austaldt förhör i räkning, hvilket tycktes roa honom, visade han sig dock kunna fermt och fullt säkert redogöra för multiplikationstabellen samt enklare additions- och subtraktionstal. Såsom sin åsigt uttalar Dr Falck, att J. P. Jeppsson, ehuru hans förståndsformögenheter till följd af förfelad uppfostran befinnas mindre utvecklade, likväl synes ega, och vid de tillfällen de omhandlade förbrytelseerna af honom begingos, egt nog mycket förstånd och omdöme för att kunna inse det brottsliga i sitt handlingssätt, men att han till följd af från barndomen inrotad vanart och sedeslöshet är moraliskt förfallen, och saknar vilja och kraft att beherska sina onda böjelser, hvarför det är högst sannolikt, att han, sig sjelf lemnad, snart nog åter skulle förfalla till brottsliga handlingar.

Sedan Rådstufvurätten i Malmö begärt Kongl. Medicinalstyrelsens utlåtande angående J. P. Jeppssons sinnesbeskaffenhet, samt Kongl. Styrelsen från Fängelseläkaren i Kristianstad I. Ammitzböll och Fängelseläkaren i Malmö Aug. Falck efter infordran mottagit yttranden i ämnet, hvilka befunnits stridiga, har Styrelsen funnit behöfligt, att låta på hospital närmare undersöka bemälda Jeppsson för erhållande af fullständig och afgörande utredning af denna fråga. På grund häraf har Styrelsen beslutit, att Jeppsson skall tillsvidare intagas på Vexjö hospital och der undersökas, samt att hospitalets öfverläkare skall, så snart ske kan, till Styrelsen afgifva utlåtande angående Jeppssons sinnesbeskaffenhet.

Då Dr Falck säger, att någon ärftlig belastning icke tyckes påhvara Jeppsson, men det är af vigt att få så noggrann kännedom härom, som möjligt, och då det äfven saknas uppgift derom, huru Jeppsson förhållit sig under de 10 månader, han var i smedlära och under konfirmationstiden, har, genom Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län derom inhemtats,

att Dr Falcks ofvannämnda uppgift bekräftats;

att Jeppssons påstående, det han måst lemna sin tjänst hos smeden Malmberg i Billinge, derföre att denne gjort cession, är falsk.

»Malmbergs cession hade ingen inverkan på Jeppssons afskedande, ty Jeppsson lemnade sin plats, utau att derom tillsäga mästarern, samma dag han blef konfirmerad, och ungefär en månad, innan Malmberg gjorde cession. Emot Jeppssons uppförande hade Malmberg icke vidare att anmärka, än att han var något benägen för att ljuga och spela kort. Hvad sinnesbeskaffenheten beträffar, fann Malmberg den normal, då Jeppsson behandlades med mildhet, men blef han strängt tillrättvisad, visade han sig trotsig och liknöjd.» »Under konfirmationsundervisningen visade han sig icke ovillig eller trotsig, utan hade snarare ett vänligt, fastän något slutet väsende.»

Status præsens. 7/3.

J. P. Jeppsson är 1,87 meter lång, har välbildad kropp, ordinärt hull, god muskulatur, i högra funikeln ett hydrocele cysticum; hans hållning är slapp, hufvudet nedlutadt och armarna nedhängande; händerna livida, kalla; hufvudet ej missbildadt; hjernskålen mäter från pann- till nackbenet 18 centimeter, tvärdiameter 15 centimeter, omkrets 55 centimeter; sinnesorganen i normalt skick; pupillarreaktion normal; ansigtet uttrycksöst, utan minspel, med en prägel af slöhet; hjertljuden rena, hjertslagets rytm och frekvens normala, puls 70—80 slag i minuten; respirations- och digestionsapparaten i godt skick; vid könsorganet intet att anmärka; urinen fri från ägghvita och socker, dess spec. vikt 1,020, sömru och matlust samt af-föring ordentliga.

För att utröna, hur det förhåller sig med Jeppsson i psykiskt hänseende har så väl ofvanstående dag som sedan under tiden för hans vistelse på hospitalet flerfaldiga gånger företagits särskild undersökning, hvars resultat i ett sammanhang och i korthet här framlägges.

Jeppsson är (med några afbrott, hvarom nedan) fullkomligt passiv, tyst och sluten, meddelar sig icke med någon af sin omgifning, sysselsättes med att plocka dref, hvilket han vanligen utför någorlunda ordentligt; och hvarvid stundom iakttages hos honom en viss spasmodisk ryckning i fingrarna. Tilltalad eller, rättare, tillfrågad, svarar han — utan att se upp, med hufvudet nedlutadt och slappt hängande armar, och förblifvande i denna ställning sittande eller stående, huru länge som helst — i allmänhet redigt och utan omsvep, icke alltid sanningsenligt — benägenheten för lögnagtighet sticker stundom fram — dock att frågan ibland måste upprepas en eller flera gånger. Emellanåt svarar han icke alls, äfvensom det händt, att han på samma fråga vid olika tillfällen gifvit motsatta svar, någon gång beroende på den form, hvari frågan framställes, men äfven utan sådan anledning — allt utan spår till känslöstämning, än mindre affekt, utan med ett lugn, att ej säga apati, som är orubblig. (Dock se anteckningen ^{17/4} och följande dagar.) Svaret blir oftast helt enkelt »ja» eller »nej», men, när detta ej passar till frågan, kan han förmås att gifva ett fylligare svar; rätt ofta öfverfäres hans anlete af ett omotiveradt, fånigt leende. Frågas då, hvarför han ler, svarar han: »vet inte»; eller: »jag skrattar inte». Tillfrågad om sitt föregående lif, redogör han derför — nämligen efter fråga på fråga — något så när i öfverensstämmelse med, hvad Dr Falck derom meddelat i sitt utlåtande N:o 1, utvisande, att han har ett skäligen bibehållet tid- och ortminne, ehuru han under senare tiden af sin härvaro i detta, som för öfrigt i intellektuellt hänseende, synbarligen slappats. Hans förråd af abstrakta föreställningar — om begrepp kan ej vara tal — är torftigt, associationen af de befintliga bristfällig, omdömet följaktligen kient. Vål har han kvar från sin skoltid och sannolikt från konfirmationsundervisningen fragmenter af ett ursprungligen knappt kunskapsförråd, men som en tom utanlexa. Så t. ex. när han tillfrågas, om det är rätt att stjäla, svarar han utan betänksamt »nej». Hvarför ej rätt? »För det är synd». Mot hvilket bud? »Sjunde budet». Tillsagd att uppläsa detta bud upprepar han väl sjelfva textorden, men kan ej återgifva förklaringen i lilla katekesen. På frågan, hvarför han då stulit, ehuru han vet, att det är orätt, svarar han än »vet inte», än

»att han ej kunnat få arbete», än att »det är roligt». Sammaledes beträffande 6 budet. »Det är synd att öfva själfbefläckelse». Hvarför han då gör det? Antingen intet svar, eller »vet inte», och så i många fall. Han redogör rätt bra för de 4 räknasätten i enkla tal och någorlunda för åtskilligt af Sveriges geografi, särdeles för läget af de städer, han under sitt kringstrykande besökt, och har en ej oäfvnen handstil. — Till själfbefläckelse säger han sig ej blifvit förledd af någon annan, utan »lärt sig själf».

21/3. Går omkring oupphörligt upprepar »Vexjö hospital».

24/3. Går af och an, skrattar och pratar för sig själf, utan att det kan uppfattas, hvad han säger; kan ej heller förmås att säga, hvarför han skrattar.

2/4. Har i natt varit i slagsmål med en annan patient i samma sofrum, dock anfallen af denne.

16/4. Har i dag låtit sina exkrementer gå i byxorna, ser mycket slö ut.

17/4. På eftermiddagen mycket orolig, springer omkring, pratar för sig själf, slänger sina skor, och betar sig konstigt på åtskilliga sätt; ansigtet rödt, uppdrifvet; ögonen stirrande.

18/4. Ej sofvit i natt, pratat och sjungit; i dag upprymd, ser upp; blicken liflig, hållningen rak; svarar qvickt med högre röst »ja» på de flesta frågor, äfven då svaret bort vara »nej». Bland annat antecknas: Sjöng du i natt? »Något». — Hvad sjöng du? Intet svar. Sjöng du en visa? »Jag kan inga visor, bara en sång». Hvilken? »Du gamla, du friska, du fjällhöga Nord». På uppmaning att sjunga den svarar han »kan inte», men efter förnyad uppmaning sjunger han de anförda orden med riktig melodi, men säger sig ej kunna mer än denna strof, som han lärt i skolan. Tilltalad så: Du är glad i dag, svarar han strax »ja». Hvarför är du glad? »Vet inte». Är det roligt att vara här? »Nej». Var det roligare på Malmö cellfångelse? »Ja». Hvarför det? »Jag är mer van der». Sitter och vaggar med bålen eller vandrar under åtskilliga krumbugter af och an med ett fånigt grin.

21/4. Sjöng i går qväll, sedan han lagt sig, men tystnade, då han dertill uppmanades.

22/4. Vandrar omkring; virrig; svarar visserligen, men oredigt, t. ex. Var det lika roligt på fångelser i Kristianstad som i Malmö? »Nej». Hvarför icke? »Det var så högt», m. m.

23/4. Sitter stilla, tyst, och plockar dref. Tilltalas han framträder det vanliga, fåniga grinet: »Vet ej» hvarför.

27/4. Alltsedan sista anteckningen har Jeppsson varit stilla, tyst och sluten, någorlunda regelbundet sysselsatt sig med drefplockning, intagande den vanliga ställningen med nedlutadt hufvud; tilltalad ser han ej upp, och svarar på vanligt sätt kort och enstafvigt; har iakttagit renlighet.

Under observationstiden, som nu afslutas, har han 5 gånger vätt i sängen; har ej beträddts med masturbation, men det är ej sannolikt, att han dermed upphört; hallucinationer eller föreställningar hafva ej kunnat hos honom konstateras. Det oaktadt, om åt Jeppssons sinnesbeskaffenhet, sådan den tett sig under hans vistelse å Vexjö hospital, skall gifvas en benämning, hemtad från vår officiella nomenklatur, ställes diagnosen: Paranoia med den närmare bestämning, som finnes antydd och motiverad i utlåtandet angående Jeppsson.

J. F. Liedholm.

Utlåtande.

Innan jag öfvergår till frågan om J. P. Jeppssons sinnesbeskaffenhet, rörande hvilken Kongl. Medicinalstyrelsen af mig kräver en fullständig och afgörande utredning, torde det tillåtas mig att förutskicka några generella anmärkningar beträffande bedömandet af mentala tillstånd i medico-legalt syfte. Icke utan skäl säger Dr Falck, att »arten af Jeppssons sinnesbeskaffenhet är rätt svår att afgöra». Detsamma kan äfven sägas om en mängd dylika fall. Icke nog med de svårigheter, som äro grundade i själfva saken, att uppdraga en skarp gräns emellan normalt och abnormt själfslif är iogalunda alltid lätt. Gränsen är ofta flytande, någon gång hårfin. Härtill kommer, att lagstiftningen kan hafva lagt i vägen för läkaren impedimenter, öfver hvilka han lätteligen lockas att snubbla. Hvad beträffar vår svenska lags bestämmelser, nämligen strafflagens 5 Kap. §§ 4 och 6 — förutom § 5, som gäller »medvetslöst tillstånd» — så talas der endast om »saknaden af förståndets bruk» och »saknaden af förståndets fulla bruk» som grund till strafflöshet eller nedsättning af straff. Alltså, i endera af dessa termer skall läkarens yttrande utnyttas, i händelse han anser en explorand helt eller delvis otillräknelig. Jag finner det då lätt förklarligt, att Dr Falck dragit i betänkande att förklara Jeppson otillräknelig. Inför lagen, om den skall tagas stricte efter ordalydelsen är — utom den medvetlöse — endast den förståndsrubbade, d. v. s. den, hos hvilken förståndsrubbing är det mest i ögonen springande symptom, otillräknelig. Men nu förekomma själstillstånd, mångfaldigt nuancerade, i hvilka den själsförmögenhet, som kallas förstånd, kan synas fullt intakt, men hvilka det oaktadt upphäfva viljans frihet lika visst, som fallet är vid förståndsförvirring. Det gifves individer, som kommit till verlden på ett eller annat sätt psykiskt missbildade, exempelvis sådana som kunna, eller för den mindre öfvade iakttagaren synas (så löst är nämligen icke sambandet emellan de särskilda själsförmögenheterna, att en defekt eller missriktning hos den ena skulle kunna vara utan allt inflytande på de öfriga) vara begäfvade med mer eller mindre godt förstånd, minne och — när det gäller konkreta föreställningar — omdömesförmåga, men äro alldeles ur stånd att höja sig utöfver det materiellas sfer. Etiska begrepp och deremot svarande känslor äro för dem fullständigt främmande, följaktligen äfven känslan af skuld och dermed sammanhängande känsla af blygsel och skam. Tillgifvenhet, välvilja, rätt och orätt, dygd och last o. s. v. äro för dem tomma ord, som de väl kunna hafva i minnet och i munnen samt eftersäga, men utan innehåll och adekvat känslobetoning, hvarför ock, enär känslan är viljans egentliga drifkraft och handlingens kvalitet till stor del beroende af känslans, och då ifrågakommande subjekter icke hafva känsla för annat, än hvad som kan främja eller förhindra deras egoistiska syften, men denna ganska starkt utpreglad — dylika psykiskt lytta individer råka i täta kollisioner med ej blott sede- utan äfven kriminallagen. Likgiltiga för allt, som ej afficerar deras i grund och botten själfviska individualitet äro de agressiva merendels endast, då det gäller själf försvar. Företrädesvis kännetecknas de — beroende dock i någon mån af samhällsställning, uppfostran, eller snarare dressyr, familjeförhållanden och ekonomiska villkor — genom lättja, könsutsväfningar, superi, vagabondage,

lögnaktighet och, när de ej på annat sätt kunnat tillfredsställa sina drifter och begär — tjufnad, hvarvid de kunna gå tillväga med ganska mycken list och förslagenhet. Dessa själslyten kunna hos olika individer framträda i olika grad och blandning.

Att inpassa ett så beskaffadt abnormt själstillstånd i ett bestämdt nosologiskt system kan stöta på svårigheter, men det är en sak för sig, utan betydelse vid bedömandet af ett föreliggande konkret fall.

Till nämnda klass af psykiskt undermåliga individer anser jag, att J. P. Jeppsson bör hänföras. Hans lif har, som Dr Ammitzböll anmärker, varit »en oafbruten kedja af brott, lösdrifveri och vistande i fängelse», och han skulle, som Dr Falck försigtigt uttrycker sig, »högst sanolikt» — man kan tryggt säga otvifvelaktigt — »sig sjelf lemnad, återfalla till brottsliga handlingar.» Detta är likväl icke afgörande i fråga om Jeppssons sinnesbeskaffenhet. En psykiskt frisk person skulle kunna handla, och mängden sådan handlar på samma sätt. Här, om någonsin gäller satsen: duo cum facit idem, non est idem (hvars giltighet den moderna s. k. psykofysiken söker kullkasta, i det den, negerande begreppen själ, själsförmögenheter, vilja m. fl., hyllar det helt mekaniska åskådningssätt — som allt mer tyckes göra sig gällande, men hvilket jag, äfven med risk att anses icke hafva följt med »vetenskapens utveckling» vågar bestrida — att hvarje handling är endast resultanten af fysiska komponenter, således en ren naturprodukt, hvadan ansvarighet å det handlande subjektets sida aldrig kan komma ifråga. Den yttersta konsekvensen har dragits af Lombroso: brottslighet = sjukdom). — Ett är likväl att sakna ett organ, ett annat att ej vilja göra bruk af det man eger. För den blindfödde är all ljusperception omöjlig, men om den, som eger ett sundt synsinne, ej deraf gitter begagna sig, och derigenom störtar sig i förderf, så är han sjelf dertill vållande.

Jeppsson är, antagligen i moraliskt hänseende blindfödd. De anförda anamnesticiska data gifva — enligt mitt förmenande — tillräckligt stöd åt denna uppfattning.

Enligt — som man får antaga, tillförlitlig — uppgift skulle Jeppsson vara fri från ärftlig belastning. Han företer icke heller några somatiska, men väl psykiska degenerationstecken. Som barn är han hemfallen åt vanarter, sådana de icke uppkomma hos det psykiskt välskapade barnet, så framt det icke dertill lockas och förledes, men att detta skulle vara fallet med Jeppsson finnes ingenstädes antydt; börjar redan vid 5—6 års ålder att snatta, vid 9 års ålder att, af egen drift, öfva sjelfbefläckelse, är lysten efter njutningsmedel, som för ett barn vid den angifna åldern äro onaturliga och vidriga — en brådmognad i ond rätning — synes otillgänglig för bättre inflytelser, såsom hans uppförande under skol- och internattiden utvisar; tillbakasättes tvenne år å rad från konfirmationsberedelsen för under tiden föröfvade stölder. — En kort, jemförelsevis men ingalunda fullt tadelfri period i hans lif synas de 10 månader, han vistades i Billinge, hafva varit. Men icke långt derefter fortsätter han på den brottets bana, han redan som barn börjat beträda, och ju längre han derpå framskrider, desto tätare hopa sig förbrytelserna; knapt lössläpt ur fängelset är han färdig att der åter inträda. Men derjemte förräder han stor sorglöshet med afseende på följderna af sina brott. — Att sluta af ransakningsprotokollen och öfriga för mig tillgängliga handlingar angående

Jeppsson synes han icke hafva gjort något försök att slingra sig undan, utan genast bekänt, hvad som lagts honom till last. Sjelfva de begångna förbrytelserna förråda ock en viss naivetet hos förbrytaren — smärre penningesummor, en gång kläder, matvaror m. m., och det i rätt måttlig kvantitet hvarje gång, i det närmaste hvad han behöft för dagen för att stilla sin hunger eller tillfredsställa sitt begär efter läckerheter såsom kakor, vin och dylikt. Egentligen supare synes han ej hafva varit. Dessa förbrytelser synas väl »planmessigt» utförda vidkommande sättet att dervid gå till väga, men röja för öfrigt föga beräkning. — Så vidt känt är, har han blott en gång gjort sig skyldig till våld mot person — i Norge — och då till sjelfförvar, emedan, som han säger, en »polis», en annan gång »fjärdingsman» ville gripa honom. Den fullödiga brottslingen skulle näppeligen hvarken i ena eller andra hänseendet så förhålla sig. — Väl har Jeppsson lärt af erfarenhet, att på brott följer straff, men att brottet är straffvärdt, det har säkerligen aldrig ingått i hans medvetande »z, att det kunnat i minsta mån inverka på hans handlingssätt. — Jemte lättja, hängifvenhet åt masturbation och benägenhet för stöld framträder hos Jeppsson lusten att stryka sysslolös omkring. Beröfvad denna frihet och första gången inspärrad på länsfängelset i Malmö utbildar sig hos honom en verklig psykos, superpowerad hans förut psykopatiska läggning och af denna präglad. Detsamma inträffar andra gången under hans vistelse på länsfängelset i Kristianstad. — Dessa anfall, sammanställda med Jeppssons förhållande på Vexjö hospital, gifva ett ej ringa stöd åt Dr Ammitzbölls mening, att »Jeppsson sjunkit ned i kronisk sinnessjukdom». — Äfvenledes anser jag, i likhet med Dr Ammitzböll, att det varit fängelselivvet, som framkallat de nämnda anfallen. I formelt hänseende skilja sig nämligen icke Jeppssons och med honom psykiskt likdanade personers känslor från den normala människans. — Känslor af lust och olust äro för båda kategorierna gemensamma. Frihetens förlust och vistelsen i cell har antagligen hos *vagabonden* Jeppsson orsakat och underhållit en känsla af olust, som, stegrad till en viss höjd, förvirrat hans förstånd, hvilket för resten väl varit ljust nog att vägleda honom till och vid mörkrets gerningar, nattliga stölder, men ingalunda att derifrån afhålla honom.

Huru man nu vill benämna Jeppssons ursprungligen defekta själstillstånd kan vara temligen likgiltigt, om med Engelsmän Moral insanity, eller med Tyskar Debilitas (Schwachsinn), såsom betecknande lindrigaste graden af Idiotia, denna tagen i dess allra vidsträcktaste bemärkelse, hvilken senare benämning jag, för min del, föredrager. — I alla händelser tillhör det defektpsykosernas grupp. De anfall af verklig sinnessjukdom, Jeppsson tvenne gånger haft före intagningen på Vexjö hospital, kunna inpassas i den mångskiftande (polymorpha) sjukdomsformen Paranoia, i detta, som i analoga fall, i symptomatiskt hänseende modifierad allt efter personens originära själsbeskaffenhet. — På grund af hvad sålunda anfördt är, och då mitt yttrande måste inpressas i strafflagens snäfvare former, tvekar jag ej att förklara,

att Johan Petter Jeppsson vid de åtalade brottens begående saknat förståndets fulla bruk.

Vexjö Hospital den 28 April 1896.

J. F. Liedholm.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

1. Vårdanstalten Holmehus.

Plats finnes för 12 sinnessjuka kvinnor.

Under året har i trädgården uppförts ett prydligt lusthus med väggar af gipsdielen. Utrymmet har under året varit mycket godt, enär antalet på en gång vårdade vexlat mellan 6 och 11. Ingen sjuk har blifvit afvisad på grund af brist på plats. Vid behandlingen har en gång användts skyddströja för att hindra patienten från att skada sig sjelf. Isoleringsrummet har ej under året varit begagnadt.

Sedan förra året qvarlägo 9 patienter. 5 intogos under året. Af dessa ledo 3 af tungsinne, 1 af ursinne, 1 af förryckthet. Af de 14 vårdade blefvo 4 afförda, en såsom fullkomligt frisk, 10 qvarlägo vid årets slut. Af dessa tio syntes endast 2 å 3 kunna hafva någon utsigt att blifva till helsan återställda. Två patienter hafva under året aflidit, en af hjertförlamning, en af njurinflammation. Af de under de 10 sista åren vårdade hafva 61.5 % tillfrisknat, om intagningen skett inom 2 år efter insjuknandet, och 12.5 %, om intagningen inträffat senare än 2 år derefter. Af tillfälliga sjukdomar hafva endast två fall inträffat, nämligen ett fall af bronchitis och ett fall af nephritis chronica.

2. Vårdanstalten Solna sjukhem.

Plats finnes för 10 män och 10 kvinnor.

Inga nybyggnader eller större reparationer hafva under året företagits. Uti flera af sofrummen hafva ofvan dörrarna blifvit i väggen inbyggda nischer för lampor och dörrarna hafva försetts med små observationsgluggar, allt detta för underlättande af patienternas öfvervakande nattetid.

Vid de sjukas behandling hafva såväl sängläge, som långbad och våta inpackningar kommit till stor användning och visat ett lugnande inflytande.

Tvångsmedel hafva icke blifvit använda. Sjelfnord har företagits af en manlig patient lidande af melankoli. Han hängde sig under natten i sitt sofrum å dörrrens gångjern och använde en halsduk som snara. Gångjernen å dörrarna hafva med anledning häraf blifvit försedda med öfverklädnad af trä.

Sedan förra året qvarlägo 6 män och 3 kvinnor, 20 män och 10 kvinnor intogos under året, 16 män och 6 kvinnor af fördes, af hvilka 1 man och 3 kvinnor såsom tillfrisknade, 6 män och 2 kvinnor såsom förbättrade, 5 män och 1 kvinna såsom oförbättrade, 4 män såsom döda. Vid redovisningsårets slut qvarlägo 10 män och 7 kvinnor. Af de under året intagne ledo 2 män och 3 kvinnor af tungsinne, 1 man och 5 kvinnor af ursinne, 7 män och 1 kvinna af förryckthet, 10 män och 1 kvinna af sinnessjukdom med förlamning. Dödsfallen hafva förorsakats af infarctus pulmonum, degeneratio cordis, pyelonephritis och suicidium.

Tillfriskningsprocenten under de gångna tre åren har uppgatt i medeltal till 22.4 %, beroende detta låga tal på det stora antalet fall af sinnessjukdom med förlamning.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

Plats finnes för 10 sinnessjuka kvinnor.

I allmänhet har intet tvångsmedel varit användt utom undantagsvis en beqväm skyddsklädnad, då en patient sökt skada sig sjelf.

Vid förra årets slut qvarlägo 9 patienter. Under redovisningsåret intogos 4 patienter, af hvilka 2 ledo af tungsinne, 1 af ursinne, 1 af förryckthet. Af de 13 vårdade affördes 4, af hvilka en tillfrisknat. Något dödsfall eller tillfällig sjukdom har ej under året förekommit.

